ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 44(5226)
Аўторак, 17 красавіка 2001 года

Кошт у розніцу — 50 руб.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі

Сельская школа просіць дапамогі

Віктар Мікалаевіч Грыцук, загадчык аддзела адукацыі Камянецкага раёна.

— На з'ездзе настаўнікаў хацелася б сказаць некалькі слоў у абарону сельскай школы. Калі ўжо мы аб'явілі сябе дзяржавай цэнтральнай Еўропы і прынялі шэраг дзяржаўных праграм, якія тычацца інфарматызацыі сістэмы адукацыі, вывучэння замежных моў.., то неабходна ў 1-2 гады ўкласці ў іх і грошы, паставіць камп'ютэры ў кожную школу. Сёння свет хвалюе праблема хакерства, а дзеці з глыбінкі нават не ўяўляюць значэння гэтага слова, бо ніколі не бачылі камп'ютэр. Мясцоваму бюджэту цяжка набываць тэхнічныя сродкі інфармацыі, а аграрнаму раёну тым больш.

Апроч гэтага, трэба звярнуць увагу на статус дырэктара школы. Лічу, што яму неабходна больш давяраць. Школа нясе велізарную адказнасць за кожнага вучня, за яго ўчынкі і парушэнні, што несувымерна з аплатай працы педагога. Паглядзіце, колькі начальнікаў стаіць над кіраўніком установы адукацыі, якія вырашаюць пытанні паліва, забеспячэння кадрамі, быццам дырэктар горш ведае, што ў першую чаргу патрэбна для школы! На жаль, кіраўнік адукацыйнай установы не распараджаецца фінансамі.

Сёння школа прымае дзіця, корміць, кладзе спаць, вучыць, падвозіць да школы і яшчэ нясе адказнасць за яго. На жаль, няма адказнасці сям'і, яна папросту праdэкламавана. Здаецца, залішняя дэмакратыя дадзена мамам і татам, бо выхаванне дзіцяці, як і выбары, — пытанні, якія патрабуюць вялікай адказнасці перад дзяржавай.

Станоўчым з'яўляецца факт, што ў настаўніка ёсць свабода ў выбары адукацыйных тэхналогій навучання. Але і гэта патрабуе фінансавай падтрымкі. Сёння аднаго энтузіязму мала. Паехаўшы ў Мінск на курсы, мы бачым, якія школы ў сталіцы, а якія ў Камянецкім раёне, яны нават у адным радку стаяць не могуць. Хоць унутраныя інтэр'еры і прылягаючыя тэрыторыі ў нас не горшыя за гарадскія, а дзесьці і лепшыя. Затое самі будынкі... У нас ёсць школа ў раёне, якой 120 год, а зойдзеш у яе — прыгажосць.

Нашы органы адукацыі павінны выходзіць з хадайніцтвам па пытаннях школьнай мэблі на ўзровень абласных ці рэспубліканскіх фінансавых сродкаў, бо гэта не толькі эстэтыка, а, у першую чаргу, здароўе дзяцей. Месца, дзе сядзіць настаўнік і вучань, павінна быць зручным і падабраным па росце. Аб якім здароўі можна гаварыць, калі ў нас разам сядзяць за партай "метр семдзесят" і "метр пяцьдзесят".

Хацелася б сказаць, што ўжо час выпусціць у дапамогу дырэктару школы зборнік (па прыкладзе часопіса класнага кіраўніка расійскага выдання), дзе кіраўнік мог бы аператыўна атрымліваць інфармацыю па прававых пытаннях. Так званы "кароткі даведнік дырэктара школы".

Напрыканцы скажу, што калі мы сапраўды хочам зберагчы вёску, то нам неабходна дзяржаўная праграма будаўніцтва жылля для настаўнікаў. Аб тым жа, што педагог не працуе толькі тады, калі спіць, а яго зарплата не вытрымлівае ніякай крытыкі, — усім вядома...

Падрыхтавала Вольга ДУБОВІК.

Міжнародныя кантакты

Банжур, сябры!

У перадвелікодныя дні сярэднюю школу № 148 Савецкага раёна сталіцы наведалі госці з Францыі — настаўнікі і вучні ліцэя Ален Коля горада Невер (Бургундыя).

Як расказала намеснік дырэктара школы па навукова-выхаваўчай рабоце Галіна Паянава, настаўнікі, вучні іх навучальнай установы кантактуюць з французскімі сябрамі каторы год.

Што паклікала ліцэістаў, іх настаўнікаў з Невера ў дарогу?

— На гэты раз, — адказала Галіна Яўгенаўна, — неабходнасць і магчымасць ліцэістам, якія вывучаюць рускую мову, наведаць мінскіх сяброў, пабачыць іх, так бы мовіць, у непасрэднай справе — падчас вучобы.

Праграма візіту (а ён трэці па ліку) складзена з такім разлікам, каб кожны з дваццаці дзяўчат і юнакоў — гасцей-ліцэістаў — пабываў на ўроках беларускай і рускай моў, гісторыі, хіміі, фізікі, матэматыкі.

Асобным раздзелам вылучаецца і культурная праграма. Госці з Францыі наведаюць сталічны оперны тэатр, цырк, зробяць не адно падарожжа па гасціннаму Мінску.

Узначальвае дэлегацыю з Невера настаўнік рускай мовы Жан-Клод Гадо. Яму дапамагаюць выкладчыкі ліцэя Тэрэз Ог і Жан-П'ер Барыне.

Наш кар.

НА ЗДЫМКАХ: Жан-Клод Гадо, выкладчык рускай мовы, Жан-П'ер Барыне і Тэрэз Ог (справа налева) з вучнямі сярэдняй школы № 148; ліцэістка Сафі Гаран і мінская дзевяцікласніца Вольга Федарчук знайшлі агульную мову.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

У новых эканамічных умовах

Мясцовае кіраванне і адукацыя

Абагульняючым вынікам развіцця прафтэхадукацыі Магілёўскай вобласці з'яўляецца той факт, што нам удалося не толькі захаваць сетку прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў, забяспечыць іх нармальнае функцыянаванне, але і ўнесці якасныя змяненні. У апошнія 10 гадоў восем ПТНУ атрымалі статус вышэйшых, ажыццяўляюць паглыбленае прафесійна-тэхнічнае навучанне, інтэграванае з сярэднім спецыяльным.

А зусім нядаўна паводле рашэння абласнога выканаўчага камітэта два вучылішчы былі ператвораны ў прафесійна-тэхнічныя каледжы, а рэгіянальны цэнтр прафесійнай адукацыі — у прафесійны ліцэй.

У рамках навучальна-метадычных аб'яднанняў "ПТНУ — ССНУ" 11 прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў паспяхова супрацоўнічаюць з аднапрофільнымі тэхнікумамі, ПТНУ сталі эфектыўна працаваць па аказанні такога тыпу адукацыйных паслуг, як вывучэнне прафілюючых агульнаадукацыйных прадметаў на павышаным узроўні. Пашыраецца спектр адукацыйных паслуг, звязаных з падрыхтоўкай, перападрыхтоўкай, павышэннем кваліфікацыі кадраў па рабочых прафесіях.

Ва ўмовах дэфіцыту фінансавых рэсурсаў ПТНУ шукаюць крыніцы павелічэння пазабюджэтных даходаў. У нас склалася пэўная практыка ўплыву выканаўчай улады непасрэдна на прафесійна-тэхнічныя навучальныя ўстановы. Сістэматызавана работа па падрыхтоўцы кадраў для вёскі аб'яднанымі намаганнямі мясцовых улад, устаноў адукацыі, сельскагаспадарчых і прамысловых прадпрыемстваў. Аблвыканкам прыняў рашэнне "Аб абласной праграме падтрымкі развіцця сельскіх прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў", якое паэтапна ажыццяўляецца. Цяпер паліва нашым вучылішчам адпускаецца па фіксіраваных цэнах. Са ста закупленых за кошт абласнога бюджэту камбайнаў пяць аддадзены ПТВ. Эксперыментальныя ўзоры сельскагаспадарчай тэхнікі, якую выпускаюць прадпрыемствы Магілёва і Бабруйска, таксама цяпер будуць перадавацца бясплатна нашым ПТВ.

Абласны выканаўчы камітэт сваім рашэннем зацвердзіў умовы і паказчыкі спаборніцтва калектываў ПТНУ на лепшую арганізацыю навучальна-выхаваўчай работы. Для заахвочвання заснаваны пераходны Сцяг і вымпелы, грашовыя прэміі.

Сістэмай стаў удзел кіраўнікоў і работнікаў выканаўчых камітэтаў у жнівеньскіх нарадах і пасяджэннях педагагічных нарадаў, днях ведаў, семінарах, калегіях упраўлення адукацыі.

У вобласці паспяхова функцыянуе цэнтр прафесійнай і сацыяльнай рэабілітацыі дзяцей-інвалідаў на правах структурнага падраздзялення Магілёўскага эканамічнага прафесійна-тэхнічнага каледжа, дзе акрамя навучання па сямі рабочых прафесіях забяспечваецца сацыяльная і медыцынская дапамога, жадаючыя працягваюць навучанне на 2-й ступені з мэтай атрымання сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Намі прынята рашэнне аб стварэнні аналагічнага цэнтра прафесійнай і сацыяльнай рэабілітацыі дзяцей з недахопамі псіхафізічнага развіцця на базе вышэйшага прафесійнага вучылішча будаўнічага профілю Бабруйска. Усе нашы дасягненні — вынік працы работнікаў ПТВ, якія ў гэтых цяжкіх умовах аддаюць сваю дабрыню, веды, вопыт, дапамагаюць дзецям адчуць чалавечае цяпло, не страціць веру ў справядлівасць.

На ўзроўні рэгіёна рыхтуецца мэтавая комплексная праграма "Кадры прафесійна-тэхнічнай адукацыі", дзе будзе прадстаўлена цэласная сістэма прафесійнага росту кожнага педагога. Выкладчык, майстар вытворчага навучання павінен дакладна ведаць, калі ён будзе накіраваны на навучанне ці на павышэнне кваліфікацыі, калі яму будзе прысвойвацца чарговая кваліфікацыйная катэгорыя, калі ён будзе рэкамендаваны, каб узначаліць метадычную камісію, калі і пры якіх умовах яго кандыдатура будзе разглядацца на вылучэнне для кіравання ўстановай адукацыі ці для работы ў органах кіравання адукацыяй.

На жаль, і на ўзроўні ўрада Рэспублікі Беларусь, і на рэгіянальным недастаткова займаюцца эканомікай адукацыі. Пытанні, звязаныя з рашэннем, колькі і па якіх прафесіях рыхтаваць спецыялістаў сёння, праз два гады, пяць гадоў, якой павінна быць колькасць ПТНУ ў рэгіёне, разглядаюцца толькі ў самой сістэме адукацыі. Неабходна аб'яднаць, скаардынаваць заканадаўча і нарматыўна адукацыйныя ўстановы з дзяржаўнымі структурамі, з канкрэтнымі галінамі гаспадаркі, гэта значыць забяспечыць узгодненыя інтарэсы асобы, работадаўцаў і дзяржавы, заканадаўча замацаваць характар гэтых сувязяў. У выніку атрымаем значную эканомію бюджэтных грашовых сродкаў.

У апошнія гады намецілася значнае адставанне ў развіцці вучэбна-матэрыяльнай базы прафесійна-тэхнічнай адукацыі, абнаўленне якой практычна не фінансуецца. Змяніць сітуацыю можна праз двухканальную сістэму фінансавання. Напрыклад, абласны бюджэт — гэта заработная плата, харчаванне, стыпендыі; рэспубліканскі бюджэт — тэхнічнае пераўзбраенне сістэмы з улікам эканамічна абгрунтаванага кошту навучання кваліфікаванага рабочага па кожнай з прафесій.

Упэўнены, што гэтыя праблемы, як і многія іншыя, будуць вырашаны, бо развіццё прафесійнай адукацыі — не толькі вырашэнне праблем кадравага забеспячэння эканомікі, але і самыя эфектыўныя інвестыцыі ў будучыню эканомікі нашай краіны.

Анатоль ГЛАЗ, намеснік старшыні Магілёўскага аблвыканкама.

Даты

150-я вясна

Па сведчанні старажылаў і архіўных дакументаў, Акцябраўская сярэдняя школа Кармянскага раёна Гомельскай вобласці была адчынена ў 1851 годзе. Сёлета ўстанова адзначыць свой 150-гадовы юбілей. Педагагічны калектыў школы звяртаецца да былых вучняў, работнікаў установы, выпускнікоў абавязкова адгукнуцца на падзею і прыняць удзел ва ўрачыстасці. Магчыма, хтосьці пагодзіцца даслаць у школу свае фотаздымкі, звязаныя з яе багатай гісторыяй.

Напачатку ў будынку школы працавала Бычанскае аднакласнае народнае вучылішча. І толькі ў 1918 годзе тут была адчынена чатырохкласная пачатковая школа. У 1930 годзе яна стала сямігодкай, а ў 1940 — васьмігодкай.

Першы выпуск Бычанскай сярэдняй школы прыйшоўся на 1949-50 навучальны год. А ў 1962 годзе хлопчыкі і дзяўчынкі бязмерна радаваліся, калі перабраліся са "старой" школы ў новую — двухпавярховую. На той момант установа змяшчала 500 вучняў.

Сёння ў Акцябраўскай сярэдняй школе займаюцца 104 вучні, і ўсе яны ганарацца сталым узростам роднай школы.

Спадзяёмся пабачыць сваіх землякоў, каб разам адсвяткаваць юбілейную ўрачыстасць. Яна запланавана на 3 лістапада 2001 года. Наш адрас: 247174, Гомельская вобласць, Кармянскі раён, Акцябраўская сярэдняя школа (тэлефон 2-44-35).

Калектыў педагогаў.

Чытач б'е трывогу

Паступова ўсё страчваем

Паважаная рэдакцыя "Настаўніцкай газеты"

Піша вам настаўніца беларускай мовы і літаратуры з 25-гадовым стажам працы ў Мсціслаўскай школе-інтэрнаце для дзяцей-сірот Магілёўскай вобласці — Людміла Паўлаўна Петухова.

Апошнімі гадамі сталі нормай нашага жыцця паездкі беларускіх дзяцей на адпачынак за мяжу. Замежныя сябры — амерыканцы, англічане, найбольш італьянцы — з нецярпеннем чакаюць нашых дзетак у сваіх сем'ях. Бяда наша, што мы самі не можам наладзіць сваім дзецям належны адпачынак — з чыстым паветрам, з ежай, багатай вітамінамі. У выніку гэтага многія дзеці маюць "замежных бацькоў", пра якіх яны шмат думаюць і да якіх многія жадаюць паехаць назаўсёды (і некаторым дзецям гэта ўдалося).

На першы погляд гэта вельмі добра. Мы ўдзячны замежным сябрам за іх шчырасць, жаданне дапамагчы нашым дзецям. Але ёсць і адваротны бок медаля.

Што нас чакае ў недалёкай будучыні?

Сярод нашых вучняў павялічылася колькасць правапарушэнняў менавіта за апошнія гады.

Неспакой на душы ад таго, што васьмігадовае дзіця, прыехаўшы з Італіі, на прапанову ўспомніць беларускую песеньку хутчэй гатова праспяваць італьянскую.

Дзеці з-за мяжы прывозяць грошы, адзенне, што нараджае сярод іх пачуццё няроўнасці (бо ёсць дзеці, якія за мяжой не бываюць), узнікае зайздрасць, крыўда.

Горш за ўсё тое, што ўзімку дзеці пакідаюць сваю школу на тры месяцы і едуць на адпачынак з навучаннем. Вучоба за мяжой не можа быць арганізавана належным чынам і не прыносіць вучням карысці. Хіба гэта дапушчальна?

Увогуле, я лічу, што адпачынак павінен быць у дзяцей, нават за мяжой, але толькі ўлетку, на канікулах.

Як настаўніца роднай мовы, вельмі непакоюся за лёс нашай бацькаўшчыны, мовы, культуры, за самастойнасць, бо бачу, як паступова мы ўсё гэта губляем.

Пажадана, каб над маімі словамі задумаліся ўсе настаўнікі школ-інтэрнатаў. І, магчыма, прынялі нейкае рашэнне і ў Міністэрстве адукацыі.

З павагаю, настаўніца беларускай мовы і літаратуры Мсціслаўскай школы-інтэрната для дзяцей-сірот

Людміла ПЕТУХОВА.

Працэсы на глыбінцы

Не павевы моды, а патрабаванне часу

Паяўленне на Барысаўшчыне вясковай гімназіі далёка не павеў моды, а неабходнасць, што дыктуецца ўзрастаючымі патрабаваннямі да чалавека, які жадае атрымаць вышэйшую ці сярэднюю спецыяльную адукацыю. У перспектыве, у сувязі з рэфармаваннем школы і пераходам на 12-гадовае навучанне, паступаць у ВНУ або ССНУ будуць мець магчымасць толькі выпускнікі гімназічных ці ліцэйскіх класаў. На што ж тады могуць разлічваць здольныя вясковыя хлопцы і дзяўчаты?

Можна толькі радавацца дальнабачнасці кіраўніцтва Барысаўскага райаддзела адукацыі: каб сельскі навучэнец быў канкурэнтаздольным і роўным у правах і магчымасцях з гарадскім, тут прынялі рашэнне стварыць гімназію ў вёсцы Лошніца, якая налічвае каля 7 тысяч (!) жыхароў. Гэты факт каменціруе дырэктар Лошніцкай гімназіі Віктар Вячаслававіч Алецкі:

— Гімназія была створана з профільных класаў школы, якія далі ў 1998 годзе пераможцаў на абласных алімпіядах па рускай мове і літаратуры, гісторыі, інфарматыцы. Але мы разумелі: каб быў прагрэс, трэба пераходзіць на яшчэ большую індывідуалізацыю навучання...

Сёлетні навучальны год адзінай пакуль што ў Мінскай вобласці вясковай гімназіі пачаўся з наваселля. Цяпер 255 лошніцкіх гімназістаў 5 — 11 класаў займаюцца ў адрамантаваным утульным будынку былой пачатковай школы. Прагімназічныя класы — ад падрыхтоўчага па 4-ы — вучацца ў мясцовай сярэдняй школе. Праграма навучання прадугледжвае чатыры накірункі: філалагічны, фізіка-матэматычны, паглыбленае вывучэнне англійскай мовы і гуманітарны. Прычым прафіляванне не распаўсюджваецца на ўвесь клас, навучэнцы самі выбіраюць найбольш цікавы для іх накірунак. Такім чынам, клас, у якім не больш за 20 чалавек, падзяляецца на групы. Можна ўявіць, наколькі павялічваецца якасць ведаў гімназістаў у такіх малакамплектных групах. Зразумела, з умовай, што з імі займаюцца сапраўдныя спецыялісты. А гэта, па меркаванні В.В.Алецкага, менавіта так. Увесь 11 клас першага выпуску зараз працягвае вучобу ў ВНУ (16 чалавек) і ССНУ (3 чалавекі).

Па адпаведных прадметах кіраўніцтва гімназіі заключыла дагаворы з рознымі ВНУ: БСГА, БАТУ, БДПУ імя М.Танка. Тры разы на год 10 і 11 класы праходзяць тэсціраванне ў гэтых ВНУ або камісія прыязджае прама ў Лошніцкую гімназію. Прымае экзамены ў выпускнікоў таксама гэтая камісія.

Адрознівае гімназію ад звычайнай вясковай школы яшчэ і тое, што на кожнага навучэнца тут адводзіцца па паўгадзіны для навукова-даследчай работы. Для гэтага па прынцыпу індывідуальнага, асабасна-арыентаванага падыходу камплектуюцца групы колькасцю да 5 чалавек. Відавочна, што для звычайнай школы гэта вельмі вялікая раскоша.

У далейшых планах гэтай навучальный установы — увесці з другога ці нават з першага класа ўрокі камп'ютэрнай граматы, што дасць магчымасць у 10-11 класах перайсці да вывучэння інфарматыкі на павышаным узроўні. Акрамя таго, у навучальнай праграме прадугледжаны агульнаэстэтычны цыкл: рытміка, рыторыка, сусветная мастацкая культура, логіка, валеалогія. Педагогі імкнуцца, каб хлопцы і дзяўчаты зразумелі, што культура — гэта не прадмет, а стыль жыцця...

Па рашэнні райвыканкама ў Лошніцы плануюць стварэнне культурна-выхаваўчага цэнтра, куды ўвойдуць Дом культуры, сярэдняя, музычная і спартыўная школы, гімназія і сельсавет. Мяркуецца, што звяном, якое будзе каардынаваць усю работу, стане гімназія.

Наперадзе яшчэ шмат работы. Вядома, без падтрымкі райвыканкама, райаддзела адукацыі тут не абысціся. Дапамаглі і дапамагаюць гімназіі базавыя гаспадаркі — саўгас-камбінат "Барысаўскі" (дырэктар А.Ф.Акуліч) і АТ "Лошніцкі камбікормавы завод" (дырэктар В.І.Лекараў).

Да 2003 года Лошніцкая гімназія павінна атрымаць статус раённай гімназіі. Плануецца, што тут адкрыецца інтэрнат, каб у гэтай навучальнай установе маглі вучыцца здольныя дзеці з усёй Барысаўшчыны. Але рэальнасць гэтых планаў акрэсляць усё ж магчымасці матэрыяльнай базы.

Алена РАМАНАВА.

Барысаў.

Навіны

Вакансій стане менш?

"Кірмаш" вакансій для студэнцкай моладзі адбыўся ў Беларускім дзяржаўным універсітэце. Яго арганізатарам выступіў камітэт Беларускага патрыятычнага саюза моладзі вядучай ВНУ краіны.

На "кірмашы" студэнты атрымалі магчымасць пагутарыць з кіраўнікамі прадпрыемстваў і фірм, якія плануюць працаўладкаванне, прадстаўнікамі гарадскога цэнтра занятасці насельніцтва, азнаёміцца з банкам даных наяўных вакансій...

Сур'ёзная ўвага была нададзена працаўладкаванню моладзі ў летні перыяд. Юнакі і дзяўчаты атрымалі поўную інфармацыю пра студэнцкія атрады, якія з наступленнем цёплых дзён адправяцца працаваць не толькі па рэгіёнах Беларусі, але і далёка за яе межы.

Аляксандр ГРАЧОЎ.

На сцэне — юныя тэатралы

Каторы год у Крынічанскай сярэдняй школе Мазырскага раёна дзейнічае тэатральны гурток. Ім кіруе настаўніца Лілія Міхайлаўна Уласенка. У гуртку ўдзельнічае 30 вучняў пачатковых класаў.

Многа добрых спраў на рахунку гурткоўцаў. Летась яны паказалі "Казку пра цара Гароха", у якой было задзейнічана 28 юных артыстаў. Спадабалася школьнікам і казка "На балі ў Папялушкі", якую рыхтавалі 25 вучняў.

Бурнымі, працяглымі апладысментамі сустракалі школьных артыстаў на навагоднім балі. Яны паказалі тады казку "Чып і Дэйл спяшаюцца на дапамогу". Цяпер у дзяцей ідуць рэпетыцыі па казцы "Маша і Мядзведзь".

Трэба зазначыць, што перад кожным выступленнем прыгожа афармляецца актавая зала. Дэкарацыю для спектакля, а таксама касцюмы робяць самі вучні.

Профільныя класы

Створаны яны ў Крынічанскай сярэдный школе на пачатку навучальнага года. У іх займаецца 38 вучняў двух дзевятых класаў.

Займаюцца дзеці па спецыяльнай праграме. Асноўны напрамак — эканамічны профіль. Матэматыку ў гэтых класах вывучаюць на павышаным узроўні. Гэты прадмет выкладае настаўніца першай катэгорыі Марыя Міхайлаўна Баравік. Добрых вынікаў дабіваецца і выкладчыца эканомікі Галіна Раманаўна Алісейка, якой прысвоена першая катэгорыя.

Аляксандр ГРУШЭЦКІ, настаўнік.

Семінары

Вучыцца жыць па сродках

У сучасным свеце ўмовай захавання і развіцця цывілізацыі на Зямлі стала забеспячэнне чалавецтва дастатковай колькасцю паліва і энергіі пры павелічэнні матэрыяльных і духоўных патрэбнасцей людзей, складанасці экалагічных праблем. У працэсе эвалюцыі патрабуецца ўсё большая колькасць энергіі. Аднак запасы традыцыйных відаў энергарэсурсаў абмежаваны. Згубнасць уплыву іх выкарыстання на навакольнае асяроддзе становіцца ўсё больш значнай.

Рэспубліка Беларусь заўсёды славілася непаўторнымі па прыгажосці блакітнымі азёрамі, паўнаводнымі, маляўнічымі і чыстымі рэкамі. Багаты і унікальны яе прыродны свет, які налічвае сотні відаў раслін і жывёл, шчодрыя яе нетры. Але апошнім часам прырода Беларусі адчувае цяжкі антрапагенны прэс. А забяспечанасць уласнымі энергарэсурсамі складае 10 — 15 працэнтаў ад патрэбнасці.

Ва ўсім свеце экалагічнымі наступствамі павелічэння энергаспажывання ўдзяляецца ўсё больш і больш увагі. Арганізацыя рацыянальнага энергаспажывання з мінімальным экалагічным уплывам становіцца агульным клопатам чалавецтва.

Дык што ж такое энергазберажэнне? Гэта, перш за ўсё, пераход да энергаэфектыўных тэхналогій ва ўсіх галінах эканомікі, уключаючы камунальна-бытавы сектар. Праблема энергазберажэння — актуальная праблема нашага часу, вырашэнне якой дыктуецца ўмовамі кожнай краіны. Так, у Рэспубліцы Беларусь гэтая праблема была ўсвядомлена і ўзведзена ў ранг дзяржаўнай палітыкі. У выніку гэтага распрацавана канцэпцыя, прыняты Закон аб энергазберажэнні, распрацавана сістэма дзяржаўных праграм і створана рэспубліканская сістэма кіравання энергазберажэннем. Пастаўлена і вырашаецца задача стварэння комплекснай бесперапыннай сістэмы адукацыі ў галіне энергазберажэння — ад замацавання на падсвядомым узроўні ў дашкольным узросце навыкаў ашчаднага, дбайнага стаўлення да электраэнергіі да падрыхтоўкі высокакваліфікаваных спецыялістаў у адпаведнай сферы дзейнасці.

Упраўленнем адукацыі Гомельскага аблвыканкама ўдзяляецца належная ўвага пытанням энергазберажэння. Даная праблема абмяркоўваецца на нарадах, калегіях, наладжваюцца секцыі і семінары. У шэрагу прафесійна-тэхнічных вучылішчаў вобласці выкладаецца прадмет "Асновы эфектыўнага энергазберажэння" як прадмет па выбары ці факультатыўны курс. У сувязі з недастатковай колькасцю літаратуры, недастатковым вучэбна-метадычным забеспячэннем названай дысцыпліны ўпраўленнем адукацыі сумесна з упраўленнем па наглядзе за рацыянальным выкарыстаннем цеплаэнергетычных рэсурсаў, вучэбна-метадычным цэнтрам прафадукацыі праведзены семінар-практыкум для работнікаў, якія адказваюць за энергаспажыванне, і інжынерна-педагагічных кадраў ПТВ (ВПВ) па тэме "Метадычнае і інфармацыйнае забеспячэнне прадмета". Перадумовай арганізацыі гэтага мерапрыемства стала неабходнасць энергаасветы ў галіне рацыянальнага выкарыстання энергарэсурсаў.

Адкрыў семінар Мікалай Сяргеевіч Анісім, начальнік прафтэхаддзела ўпраўлення адукацыі, які падкрэсліў важнасць тэмы, акцэнтаваў увагу прысутных на значнасці энергазберагальных рэсурсаў як глабальнай праблемы сучаснасці.

У рабоце семінара прыняў удзел Леанід Васільевіч Шэнец, начальнік упраўлення па наглядзе за РИТЭР, які ў сваім выступленні адзначыў, што энергазберажэнне можна разглядаць як дадатковую крыніцу энергіі, таму што ўкладзеныя ў яго сродкі акупляюцца, як правіла, на працягу 1-2 гадоў. Л.В.Шэнец падкрэсліў неабходнасць укаранення энергазберагальных тэхналогій у бюджэтнай сферы, у прыватнасці адукацыі, у выніку чаго паяўляецца магчымасць зніжэння бюджэтнай датацыі на аплату энергарэсурсаў. А рэалізацыя адпаведнага энергазберагальнага комплексу мер у навучальных установах дасць магчымасць вырашыць шэраг сацыяльных праблем: асветленасці класных памяшканняў, захаванне цеплавога рэжыму і інш.

У працэсе работы семінара-практыкума ўдзельнікі азнаёміліся з індывідуальным цеплавым пунктам, яго абсталяваннем і прынцыпам работы, з тэхналогіяй цеплавой рэабілітацыі жылога дома.

Хацелася б адзначыць, што гэтае мерапрыемства было вельмі насычаным інфармацыяй; адбыўся шырокі абмен думкамі ў працэсе дыскусій, што, несумненна, акажа станоўчы ўплыў на арганізацыю работы ў прафесійна-тэхнічных вучылішчах Гомельскай вобласці ў накірунку спажывання і зберажэння энергарэсурсаў.

Алена АЛЯКСЕЕНКА, намеснік дырэктара абласнога вучэбна-метадычнага цэнтра прафесійнай адукацыі.

Дыскусія: як ацэньваць веды?

Ад ацэнкі — да самаацэнкі

"Чалавек схільны ацэньваць сябе так, як, на яго думку, яго ацэньваюць іншыя", — лічыць Р.Бёрнс, псіхолаг-гуманіст. Таму сістэма школьнага ацэньвання ведаў напрамую звязана з фарміраваннем Я-канцэпцыі вучня. Я-канцэпцыя — гэта дынамічная сістэма ўяўленняў чалавека пра самога сябе, у якую ўваходзяць уласнае ўсведамленне сваіх фізічных, інтэлектуальных і іншых якасцей, самаацэнка, а таксама суб'ектыўнае ўспрыманне знешніх фактараў, якія ўплываюць на гэтую асобу. Савецкі псіхолаг Б.Г.Ананьеў пісаў, што развіццё дзіцяці ў школе ажыццяўляецца не толькі праз прадмет і метады навучання, але і шляхам ацэнкі, якая ўяўляе сабой факт самага непасрэднага кіравання вучнем. Аналіз гэтых фактаў пераконвае ў тым, што ўздзеянне ацэнкі на развіццё школьніка шматбаковае.

Адзнака ўздзейнічае на інтэлектуальную сферу (арыентуе вучня ў набыцці ведаў), на афектыўна-валявую (стымулюе шляхам перажывання поспеху-няпоспеху), фарміруе намеры, запатрабаванні, уплывае на самаацэнку і матывацыю вучня. Гэта значыць, ацэнка ўздзейнічае на асобу ўвогуле.

Неабходна адрозніваць слова "ацэнка" як ацэначнае меркаванне і "ацэнка" як адзнака. Але "адзнака" і ў жыцці, і ў літаратуры ўжываецца вельмі рэдка. Яна (адзнака) набыла такую ўладу, што стала ацэнкай у прамым значэнні гэтага слова.

Вопытныя настаўнікі ведаюць, што іх паводзіны (усведамляецца гэта ці не) носяць ацэначны характар і могуць тармазіць ці садзейнічаць развіццю вучняў як на ўроках, так і ў пазаўрочны час.

Калі ацэнка (адзнака) звычайна мае дачыненне да ступені засваення матэрыялу, то ацэначныя меркаванні асабліва зручныя для кантролю за працэсам навучання, які адбываецца на працягу ўсяго ўрока. А нярэдка за выніковай ацэнкай настаўнікі ўпускаюць з поля зроку якасць гэтага працэсу — як вучні авалодваюць патрэбнымі вучэбнымі прыёмамі. І вось тут вельмі дарэчы шматлікія малыя формы ацэнкі: ківок, заахвочвальны позірк, адабрэнне, пахвальба, дзелавая канстатацыя памылкі і г.д. Такія адносіны, такі спагадлівы кантроль павышаюць радасць ад навучання, стымулююць актыўнасць вучня.

Неабходна памятаць, што незалежна ад слоў, якія гаворыць настаўнік, пачуцці і адносіны да дзіцяці ён выказвае і сваім знешнім выглядам. Тон, пастава, выраз твару, візуальны кантакт, дыстанцыя, якую ён выбірае ў размове з вучнямі, — перадаюць тое, што не сказана словамі, нясуць ацэначную інфармацыю.

Ацэначныя меркаванні дарослых і школьныя адзнакі могуць фарміраваць у дзіцяці як станоўчую, так і негатыўную самаацэнку.

Поспехі ў вучобе садзейнічаюць росту самаацэнкі, што ў сваю чаргу ўздзейнічае на ўзровень вучэбных поспехаў праз механізмы спадзяванняў, запатрабаванняў, упэўненасці ў сваіх сілах. Гэта замкнёнае кола, якое дзейнічае станоўча, калі хоць бы адзін з гэтых фактараў пазітыўны, а калі абодва адмоўныя, даны механізм дзейнічае разбуральна. Негатыўная ацэнка вучэбных здольнасцей павышае верагоднасць фарміравання агульнай негатыўнай самаацэнкі і можа служыць прыкладам самарэалізацыі прароцтва. Яго механізм просты: індывід старанна пазбягае сітуацый, якія змяняюць яго Я-канцэпцыю. Замест таго каб накіраваць свае намаганні на пераадоленне няўдач, ён дыстанцыруецца ад праблемы. У выніку няздольнасць замацоўваецца не толькі ў свядомасці, але і ў рэальнасці.

Каб знізіць уплыў нізкай паспяховасці на самаацэнку, вучні выбіраюць розныя спосабы псіхалагічнай абароны: поспехі ў спорце, працы, а часцей — дрэнная дысцыпліна, пропускі ўрокаў, правапарушэнні. "Было б няправільна падтрымліваць у школьнікаў, якія не праяўляюць вялікіх здольнасцей да вучобы, уяўленне аб тым, што вышэйшай каштоўнасцю і галоўным фактарам усякай асобаснай ацэнкі з'яўляецца толькі выдатная паспяховасць. У кожнага дзіцяці ёсць свае моцныя бакі, свае станоўчыя якасці, на якіх чулы дарослы павінен дапамагчы яму выбудаваць трывалы падмурак пазітыўнай самаацэнкі". А гуманная сістэма ацэнкі ў школе павінна ўлічваць не толькі паспяховасць саму па сабе, але і добрасумленнасць, стараннасць, гэта значыць, намаганні вучняў.

Самаўспрыняцце і адпаведна дасягненні вучня ў вялізнай ступені абумоўлены спадзяваннямі, рэакцыямі і ацэнкамі настаўнікаў, іх установкамі, якія яны часта нават не ўсведамляюць.

Аснову школьнага жыцця складаюць міжасобасныя стасункі і ўзаемадзеянні, у працэсе якіх настаўнікі і вучні ацэньваюць адны другіх. Усякая выказаная ацэнка інтэрпрэтуецца і выклікае тую ці іншую рэакцыю. У гэтым узаемадзеянні ва ўсіх яго ўдзельнікаў фарміруюцца спадзяванні, звязаныя з уласнымі паводзінамі і з паводзінамі іншых. Даказана, што асабліва вялікі ўплыў спадзяванняў і ўстановак — на малодшых школьнікаў. З узростам гэты ўплыў змяншаецца, але ўсё ж адыгрывае сваю ролю. У кнізе Р.Бернса "Развіццё Я-канцэпцыі і выхаванне" дадзены наступныя рэкамендацыі, як пазбегнуць негатыўнага ўплыву эфекту спадзяванняў:

* удзяляйце ўвагу ўсім вучням;
* знайдзіце магчымасць для асабістага кантакту з кожным;
* хваліце справядліва;
* улічвайце індывідуальныя асаблівасці.

Ацэнка працы вучня адыгрывае вялізную матывуючую ролю ў яго дзейнасці. Але з псіхалагічнага пункту гледжання важная не любая матывацыя вучэбнай работы, а такая, якая заснавана галоўным чынам на пазнавальнай патрэбнасці і інтарэсе, на прызнанні вынікова-працэсуальнай каштоўнасці гэтай дзейнасці. "Між тым, калі настаўнікі з моманту з'яўлення дзіцяці ў школе пастаянна карыстаюцца адзнакай як матывуючым сродкам, як сродкам падахвочвання вучня да работы, то тым самым яны перамяшчаюць цэнтр матывацыйнай сферы яго дзейнасці з самой дзейнасці, яе вынікаў і працэсу на ацэнку дзейнасці, гэта значыць, на нешта знешняе ў дачыненні да гэтай дзейнасці. Адзнака набывае самадастатковую каштоўнасць і засланяе сапраўдную каштоўнасць яго дзейнасці".

Галоўным у ацэнцы працы вучня павінен быць якасны аналіз. Ацэначныя меркаванні больш важныя, чым адзнака. Пажадана, каб настаўнік з дапамогай ацэнак і адзнак пераводзіў школьнікаў з арыентацыі толькі на вынік сваіх дзеянняў да арыентацыі на спосаб, правяраў бы не толькі правільнасць выніку рашэння, але і асаблівасці, спосабы дасягнення гэтага выніку.

Магчымасць мадэляваць сваю вучэбную дзейнасць, адэкватна яе ацэньваць, усведамляць не толькі вынік, але і працэс яго дасягнення прынцыпова змяняе адносіны настаўніка да вучэбнай работы. Яна павінна выступаць не толькі ў якасці сродку для авалодання ведамі, але дапамагаць дзіцяці ўсведамляць сябе як асобу. Школьныя дасягненні практычна ацэньваюцца пакуль яшчэ на аснове занадта глабальных інтэгральных паказчыкаў. Ацэнка адлюстроўвае, як правіла, узровень засваення ведаў, якім вучань павінен авалодаць па праграме. Але адзін і той жа ўзровень засваення (пры наяўнасці аднолькавых педагагічных уздзеянняў) можа быць дасягнуты за кошт розных відаў інтэлектуальнай актыўнасці. Гэта сведчыць пра тое, што высокі (як і нізкі) узровень авалодання ведамі можа мець рознае паходжанне і разнародную сімптаматыку. Важна ацэньваць не толькі канчатковы вынік, але і сам працэс яго дасягнення. Важна ўлічваць не толькі тое, што засвойвае вучань (змест), але і тое, як ён працуе. На жаль, дагэтуль педагогі арыентуюцца пераважна на выніку навучання, выкарыстоўваючы колькасныя крытэрыі. Пры гэтым самы нізкі і нездавальняючы крытэрый — "2" — змяшчае ў сабе не самы нізкі ўзровень, таму што вучань павінен выканаць не менш чым 50 працэнтаў задання.

Такім чынам, сістэма ацэнкі працы школьніка аказвае ўплыў на фарміраванне асобы, асабліва на самаацэнку і матывацыйную сферу, запатрабаванні і спадзяванні.

Негатыўная самаацэнка і матывацыя дзіцяці могуць быць істотна скарэкціраваны настаўнікам у працэсе навучання, калі заахвочвацца будзе не паспяховасць сама па сабе, а прыкладаемыя для гэтага намаганні, добрасумленнасць.

Тая частка Я-канцэпцыі, якая мае дачыненне да вучобы і ацэнкі, валодае самастойнай каштоўнасцю; калі яна з'яўляецца пазітыўнай, то індывід набывае свабоду выбару іншых відаў дзейнасці, дзе таксама будзе мець поспех; негатыўнае ўспрыняцце сваіх здольнасцей павышае верагоднасць фарміравання ў школьніка агульнай (працэс генералізацыі) нізкай і негатыўнай самаацэнкі, матывацыі пазбягання няўдач і пакарання, неадэкватных спосабаў псіхалагічнай абароны, якія часцей за ўсё прыводзяць да дэвіянтных паводзін.

У кнізе "Сітуацыя поспеху. Як яе стварыць" А.С.Белкін выказвае ў дачыненні да вышэйсказанага вельмі важную думку: "Мудрасць педагагічнага кіравання ў тым і заключаецца, каб радасць поспеху не прыводзіла да празмернай лагоднасці, а страх магчымага паражэння не паралізаваў волю. Дыялектычны падыход у ацэнцы любой педагагічнай з'явы заўсёды прадугледжвае разгляд у пары: поспех — няпоспех, веданне — няведанне, удача — няўдача і інш. Няўдачу, няведанне любіць нельга, радасці яны не прыносяць, але паважаць іх патрэбна".

Становячыся школьнікам, дзіця фактычна пачынае паралельна засвойваць дзве праграмы: праграму ведаў і праграму сацыялізацыі.

Абноўленая сістэма ацэнкі працы школьнікаў не павінна навешваць ярлыкоў (двоечнік, троечнік, сераднячок, харашыст, выдатнік), не павінна падзяляць вучняў на паспяваючых і непаспяваючых. Слова "непаспяваючы" назаўсёды павінна знікнуць са школы. Непаспяваючых вучняў не павінна быць, ды на самай справе іх і няма. Ёсць па-рознаму паспяваючыя школьнікі ў розных відах вучэбнай дзейнасці і на розных узроўнях.

Ала ГРЫБЕНШЧЫКАВА,
псіхолаг сярэдняй школы № 15 Полацка.

Класны кіраўнік: які ён?

Уменне любіць дзяцей

Пра складанасць прафесіі педагога вядома ўсім. Але быць проста настаўнікам — гэта адно, а вось выконваць яшчэ і абавязкі класнага кіраўніка — крыху іншая і больш складаная справа. Алена Сяргееўна Гілько працуе ў школе № 192 Мінска з 1996 года. За гэты час яна не толькі паспела прывабіць да сябе дзяцей, але і стаць (дарэчы, не так даўно) прызёрам гарадскога конкурсу "Школа і сям'я — крок насустрач", на якім вызначаўся лепшы класны кіраўнік.

— Алена Сяргееўна, з пяці год вашай працы ў школе — чатыры вы з'яўляецеся класным кіраўніком. І хоць вопыту ў вас яшчэ не вельмі шмат, тым не менш здаецца, што вы добра разумееце, якім павінен быць класны кіраўнік.

— Думаю, не памылюся, калі скажу, што самае галоўнае — любіць дзяцей. Гэта якасць з'яўляецца асновай асноў, тым фундаментам, на якім будуюцца адносіны паміж настаўнікам і вучнямі. Дзеля дасягнення ўзаемаразумення класны кіраўнік павінен адносіцца да сваіх вучняў як да асоб. Вядома, што кожнаму хочацца быць заўважаным, хочацца паказаць свае здольнасці. Безумоўна, класнаму кіраўніку трэба гэта ўлічваць і даваць вучням магчымасць раскрыцца, паказаць свае таленты, каб яны не лічылі сябе пакінутымі, лішнімі, а, наадварот, адчувалі вялікую асалоду ад таго, што з'яўляюцца неабходнай часткай калектыву. Кажуць, рыба пачынае псавацца з галавы. Таму ад таго, як пакажа сябе настаўнік, залежыць многае. Класны кіраўнік павінен паважаць дзяцей, прычым рабіць гэта не на словах, а на справе. Абавязкова трэба ведаць і сям'ю свайго вучня, і, калі таго патрабуюць абставіны, прыкласці ўсе намаганні да аказання неабходнай дапамогі. У абавязак класнага кіраўніка ўваходзіць наладжванне цеснай сувязі са школьным псіхолагам і спецыялістам па выхаваўчай рабоце. Гэта дапамагае правільна выбраць пазіцыю ў адносінах да кожнага вучня. Таксама не трэба забываць і пра традыцыі класа. Я са сваімі вучнямі, напрыклад, заўсёды праводжу "Дзень імяніннніка". Кожнага вучня віншуе ўвесь клас.

— Я маю падставу сцвярджаць, што вучням тэатральнага 6 "Г" вельмі пашанцавала з класным кіраўніком. Цікава, а ці дапамагаюць самі дзеці свайму настаўніку ў яго нялёгкай працы?

— Не задумваючыся скажу — так. Гэта ў першую чаргу тычыцца дапамогі з боку класнага актыву. У нас ёсць староста, ёсць свой "Бізнес-цэнтр", які непасрэдна збірае патрэбныя сумы грошай для паходаў у кіно, тэатр і г.д. Існуе і пасада так званага масавіка-забаўніка, які прымае самы актыўны ўдзел у арганізацыі розных мерапрыемстваў. Увогуле, мае "тэатралы" не праяўляюць пасіўнасці. У нас сфарміравана свая рэдкалегія, ёсць спартыўны аддзел, і, безумоўна, такая актыўнасць вучняў прыносіць мне толькі задавальненне.

— А якую ролю адыгрываюць бацькі ў адносінах паміж настаўнікам і вучнямі?

— Мне прыемна адзначыць, што ў нас дзейнічае непарушны трохкутнік "бацькі-дзеці-настаўнік". Многім бацькам важна не толькі ведаць пра вучобу сваіх дзяцей, іх паводзіны на занятках, але і прымаць актыўны ўдзел у іх школьным жыцці. Створаны бацькоўскі камітэт, які займаецца непасрэдна вырашэннем розных пытанняў у гэтым накірунку. Многія мамы, напрыклад, не адмаўляюцца дапамагчы мне ў арганізацыі вечароў, заўсёды гатуюць нешта смачнае. Ужо традыцыяй стала правядзенне ў канцы года адкрытага бацькоўскага мерапрыемства, якое ўключае ў сябе тэатральнае прадстаўленне, падрыхтаванае вучнямі, і ўручэнне ім падарункаў ад бацькоў. Завяршаецца мерапрыемства традыцыйным запускам у неба паветраных шароў.

— І апошняе пытанне. Гледзячы на вас, на ваш вясёлы настрой, магу для сябе зазначыць, што вы не шкадуеце аб выбары сваёй прафесіі. У чым яе галоўная прывабнасць?

— Думаю, прывабнасць у тым, што, сталеючы з кожным годам, мы па-ранейшаму застаемся дзецьмі, адчуваем асалоду ад жыцця дзякуючы радасным дзіцячым вочкам, якія на нас пазіраюць.

Андрэй КАЖАМЯКІН,
студэнт факультэта журналістыкі БДУ.

Патрыятычнае выхаванне

Вельмі важна ўсхваляваць

Летась пабачыў свет і адразу ж быў раскуплены дапаможнік ""Пошук" і патрыятычнае выхаванне" (Магілёў, 2000), які напісаў нястомны ўдзельнік пошукавага руху, загадчык сектара абласнога цэнтра турызму, краязнаўства і экскурсій Мікалай Барысенка. Дзякуючы свайму зместу і структуры кніга атрымала самы станоўчы водгук як у сродках інфармацыі, так і сярод краязнаўцаў і настаўнікаў вобласці, якім яна, уласна кажучы, і адрасавана. Сёння газета друкуе два водгукі на гэтую кнігу.

Аўтар звярнуўся да вельмі актуальнага накірунку краязнаўчай работы — да пошукавай працы па знаходжанні і перазахаванні астанкаў салдат Другой сусветнай вайны, якія загінулі на Магілёўшчыне. Па самых сціплых падліках, на тэрыторыі нашай вобласці ў брацкіх магілах, а часта проста ў акопах і варонках, пахавана не менш як 150 тысяч воінаў. Толькі пры абароне Магілёва ў 1941 годзе загінула каля 15 тысяч чырвонаармейцаў. Пахавана ж у брацкіх магілах усяго каля адной тысячы. А прозвішчаў загінуўшых воінаў мы сёння ведаем і таго менш.

Для самога Мікалая Барысенкі вяртанне памяці аб загінуўшых і добраўпарадкаванне іх магіл даўно ўжо стала справай жыцця і самай дзейснай формай патрыятычнага выхавання моладзі. Ён добра ведае сваю справу і з мэтай абуджэння грамадскай цікавасці і развіцця пошукавай працы напісаў згаданы дапаможнік. Тое, што ён напісаны дасведчаным чалавекам, бачна з самой структуры дапаможніка, у якім мы знойдзем мінімум тэорыі і максімум парадаў, інструкцый, апісання магчымых складаных сітуацый, праблем, з якімі можа сустрэцца пошукавік, і спосабаў іх вырашэння. Выданне — не проста класічны дапаможнік па вызначэнні, ён заклікае дапамагчы.

Відавочна, што аўтар занепакоены станам справы і робіць усё магчымае для выяўлення і перазахавання астанкаў і ўвекавечання памяці загінуўшых у гады вайны, для таго, каб паставіць апошнія кропкі ў іх лёсах. Апошнім часам дзейнасць пошукавых атрадаў ускладнілася. Пасля прыняцця некалькіх дзяржаўных нарматыўных актаў і стварэння спецыялізаванага батальёна ваеннаслужачых тэрміновай службы грамадскім пошукавым фарміраванням было забаронена правядзенне работ на Беларусі. Яны сталі весці сваю высакародную працу ў Смаленскай, Пскоўскай, Наўгародскай абласцях. На Магілёўшчыне ж грамадскі рух стаў затухаць, актывізаваліся "чорныя" пошукавікі, павялічылася колькасць нелегальных раскопак. У апошнія гады сітуацыя вакол грамадскіх атрадаў крыху нармалізавалася, але і сёння прыходзіцца даказваць неабходнасць гэтай работы, яе станоўчы ўплыў на выхаванне маладога пакалення.

Асноўную ўвагу аўтар удзяліў пытанням падрыхтоўкі і арганізацыі пошукавай экспедыцыі. Падрабязна асветлены дзеянні па пошуку матэрыялаў у архівах, сродках масавай інфармацыі і мемуарах, тэхналогія збору і асаблівасці выкарыстання вусных крыніц. Яшчэ больш дэталёва распісаны крокі пошукавіка пры правядзенні разведвальнай экспедыцыі: тэхніка разведкі металашукальнікам і шчупам, матэрыяльнае забеспячэнне, работа з картай.

Уладальнік гэтага унікальнага выдання атрымоўвае поўны набор інструкцый і ўзораў для вядзення пошукавай работы, што, безумоўна, будзе спрыяць развіццю пошукавага руху ў нашым рэгіёне. Дэфіцыт асобнікаў ужо сёння выклікае неабходнасць давыдання дапаможніка.

Аляксандр АГЕЕЎ,
дацэнт Магілёўскага дзяржаўнага універсітэта імя А.А.Куляшова, кандыдат гістарычных навук.

***

Актуальнасць і своечасовасць метадычнага дапаможніка не выклікае сумненняў. Чым далей адыходзіць ад нас вайна, тым вастрэй бачым мы яе рысы.

М.С.Барысенка добра вядомы як нястомны ўдзельнік пошукавага руху. Накоплены вопыт дапамог яму падрабязна, кампактна і прафесійна разгледзець пытанні падрыхтоўкі і правядзення пошукавых работ, паказаць іх значнасць у патрыятычным выхаванні моладзі.

Зараз, калі зусім змянілася жыццё і іншымі сталі жыццёвыя гарызонты, вельмі важна ўсхваляваць, уздзейнічаць на падлеткаў сілай вобразаў, адметнасцю і логікай фактаў. Пошукавая работа, як слушна адзначае аўтар, абуджае цікавасць, схіляе да разваг, а галоўнае, выклікае пачуццё прыналежнасці да падзей тых дзён, робіць падзеі Вялікай Айчыннай асабіста значнымі.

Знаёмства з героямі і салдатамі вайны (многія з якіх засталіся безыменнымі) раскрывае перад настаўнікам багацейшыя магчымасці ў правядзенні выхаваўчай работы, фарміраванні грамадзянскасці ў падрастаючага пакалення.

Метадычныя рэкамендацыі напісаны як падручнік — проста, канкрэтна, сістэмна, лаканічнай, дакладнай мовай. Даступнасць, мноства даведачных і інструкцыйных матэрыялаў, шырокая бібліяграфія далі магчымасць аўтару падрыхтаваць дапаможнік, які доўга будзе настольнай кнігай арганізатараў пошукавых работ, паслужыць высакароднай справе вяртання з небыцця імёнаў загінуўшых воінаў.

Вячаслаў КАПЫЦІН,
загадчык кафедры археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін МДУ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, член-карэспандэнт Акадэміі адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Фотарэпартаж

У школе імя Яўгена Мікалуцкага

Фашчэўскай сярэдняй школе Шклоўскага раёна ў 1998 годзе было прысвоена імя яе былога выпускніка Яўгена Мікалуцкага. Сельская школа імкнецца не адставаць ад гарадскіх. Пра гэта сведчаць поспехі на прадметных алімпіядах, па выніках якіх ёй прысуджана першае месца ў раёне.

Школа працуе над праблемай дыферэнцыяцыі і гуманізацыі навучання. Добра арганізавана профільнае навучанне ў дзесятым класе.

Калектыў школы падтрымлівае цесныя сувязі з базавай гаспадаркай, у якой працуе вялікая колькасць выпускнікоў школы механізатарамі, спецыялістамі вышэйшага і сярэдняга звяна.

У школе дзейнічае шэраг гурткоў: краязнаўчы, радыёклуб, мастацкай самадзейнасці, "Умелыя рукі", трусагадоўлі, інфарматыкі, функцыянуе філіял музычнай школы. Педагогі ганарацца сваімі выпускнікамі, сярод якіх нямала вядомых імёнаў. Гэта і народны паэт Беларусі Яўген Крупенька, і доктар эканамічных навук Аляксандр Гадуноў, і дактары фізіка-матэматычных навук Эдуард Сенакосаў і Эдуард Рэентовіч, дырэктар тэатра імя Янкі Купалы І.Ф.Міхалюта і інш.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар школы Людміла Аляксандраўна Жураўлёва. Яна таксама былая выпускніца Фашчэўскай школы. Спачатку працавала тут настаўніцай геаграфіі, а з 1999 года назначана дырэктарам. Людміла Аляксандраўна мае вышэйшую кваліфікацыйную катэгорыю, дэпутат сельскага Савета, намеснік старшыні сельскага Савета, член творчай групы па геаграфіі; на другім здымку — настаўніца матэматыкі Жанна Уладзіміраўна Сякацкая, настаўніца пачатковых класаў Марыя Іванаўна Дашкевіч, настаўнік працоўнага навучання Леанід Вікенцьевіч Дашкевіч, настаўнік рускай мовы і літаратуры, завуч Уладзімір Фаміч Сурыновіч, сацыяльны педагог Людміла Іванаўна Ткачова. Усе яны — былыя выпускнікі гэтай школы; на трэцім здымку — настаўніца Жанна Аляксандраўна Дашкевіч сярод сваіх вучняў. Яна працуе тут пасля заканчэння Магілёўскага педвучылішча.

Анатоль ДАШКЕВІЧ.
Фота аўтара.

А як за мяжой?

Ці строгія завучы ў Амерыцы?..

Многія завучы Беларусі пастаянна скардзяцца, што шматлікія службовыя абавязкі здаюцца ім бессэнсоўнымі, цяжкімі, адымаюць шмат часу.

Цікава, але завуч ёсць і ў Амерыцы. Там пасада падобнага спецыяліста называецца дэкан. Ён адказвае за выхаваўчы працэс і парадак у школе. Занятасць, як і ў іншых выкладчыкаў, да сямі гадзін у дзень.

Дэкан мае свой кабінет — дэканафіс, з якога выходзіць рэдка, хоць праблем з дысцыплінай вучняў хапае і ў Амерыцы. Асабліва дэкана хвалююць прагулы, крадзёж і наркаманія.

За настаўнікамі амерыканскі завуч не сочыць, як Штырліц, у іх работу не ўмешваецца, ды і настаўнікі, у сваю чаргу, клапоцяцца не пра выхаванне школьнікаў, а пра іх паспяховасць. І калі падлеткі што-небудзь вытвараць на ўроку, настаўнікі іх адпраўляюць разбірацца ў дэканафіс.

Як жа дзеці ставяцца да выкладчыкаў-"кляўзнікаў"?

Нармальна. Бо настаўнікі проста абавязаны паведаміць дэкану пра ўсе агрэхі — так ужо заведзена.

Дарэчы, з-за вялікай колькасці прагульшчыкаў дэкану могуць знізіць зарплату, бо гэта значыць, што ён дрэнна клапаціўся пра дысцыпліну.

Якія ж спагнанні накладваюць часцей за ўсё ў амерыканскай школе?

У канцы заняткаў педагогі прыносяць у дэканафіс візітныя карткі ўсіх, хто правініўся. А на наступны дзень дэкан высвятляе ў віноўнікаў прычыны, што пабудзілі іх да дурных учынкаў. Я лічу гэта вельмі разумным. Бо нашы нервовыя крыкі адразу па гарачых слядах, упэўнены, нічога разумнага не даюць.

Дэкан размаўляе з кожным віноўнікам строга індывідуальна, пры неабходнасці выклікае бацькоў. Яны, у сваю чаргу, паводзяць сябе па-рознаму, падчас таксама, як і іх дзеці, нервова і раздражнёна. Бо многія з іх лічаць, што, прызнаўшы віну свайго чада, яны тым самым трацяць уласны гонар і аўтарытэт. Але калі справа даходзіць да паліцэйскага ўчастка, то там бацькі ўжо не дыскутуюць, абараняючы сваіх дзяцей.

А па якіх жа прычынах дэканафіс звяртаецца ў паліцыю?

Нічога страшнага ў кантактах школы з паліцыяй няма. Яны неабходны, як і з мясцовым аддзелам народнай адукацыі, медыцынскімі і іншымі службамі. У Амерыцы кожны бярэ на сябе долю адказнасці за выхаванне дзіцяці.

Скажам, у амерыканскай школе бываюць таксама выпадкі крадзяжу, але гэта не значыць, што па кожнаму з іх дэкан звоніць у паліцыю. Бо псіхіка падлетка — складаная рэч, і крадзеж тэнісных тапачак часам тлумачыцца проста дзіцячымі жартамі, свавольствам. Тут дастаткова правесці гутарку, сказаць бацькам выплаціць кошт рэчы. І ў Амерыцы вучацца розныя дзеці, і ў характары некаторых з іх закладзены ўсе агрэхі грамадства. Як сцвярджаюць тутэйшыя дэканы: дай ім волю — і яны спустошаць нават дэканафіс.

А наркотыкі? Многія амерыканскія школьнікі добра ведаюць, што такое марыхуана, крэк, гераін. Як тут ужо не звярнуцца ў паліцэйскі ўчастак? Меру спагнання вызначаюць ужо разам, гэта можа быць і проста гутарка па душах, і штраф.

Не сакрэт, што і некаторыя вучні ўспрымаюць дэканафіс як пост, дзе дзяжурыць свой школьны паліцэйскі...

Аднак дэканы ўсё ж, хутчэй, імкнуцца выглядаць у вачах дзяцей добрасумленнымі суддзямі, якія не спяшаюцца абразіць дзіця, прыняць строгія меры, а справядліва ўзважваюць усе "за" і "супраць".

Завуч у Амерыцы, як і звычайны выкладчык, укладваецца ў рамкі рабочага дня, так што вечарам можа цалкам аддаць сябе любімым заняткам.

Кастусь КАРНЯЛЮК.

Пазашкольная педагогіка

Пачатак усіх пачаткаў

Нядаўна я даведалася, што ў Вольгі не стала маці. Не, з ёй нічога не здарылася, яна не хварэла, не трапіла ў аварыю. Яна сама захацела пазбавіць сябе жыцця. Першая думка, што нарадзілася ў маёй галаве, — як яна, маці, магла пакінуць дачку, якой толькі 12 гадоў, як зможа яе душа, і ў тым, іншым жыцці, знайсці сабе супакаенне?

Я бачу ў вачах дзяўчынкі застыўшы жах і маўклівае пытанне: чаму мяне пакінула мая маці?

Мне нагадаліся заняткі з маімі дзяўчынкамі-гайдамі, калі мы абмяркоўвалі пытанні, якія тычыліся сямейных каштоўнасцей, адносін з бацькамі. Дзяўчынкі рыхтавалі плакаты на гэтую тэму. Іх было зроблена шмат, цікавых і змястоўных.

Мяне ўразіла тое, што яны, дзеці, так глыбока разумеюць важнасць у жыцці кожнага чалавека сям'і і адказнасць бацькоў за лёс дзяцей.

Вось, напрыклад, на адным плакаце было намалявана наступнае: дзве птушкі майструюць гняздо, потым па чарзе выседжваюць птушанят, а пасля вучаць лётаць маленькіх. І подпіс: "Паважаныя дарослыя! Паназірайце за птушкамі, як яны клапатліва будуюць свой дом, цярпліва чакаюць маленькіх, і так старанна, адказна вучаць іх лётаць.

Паважаныя бацькі! А вы навучылі сваіх "птушанят" лётаць!?"

Вольгу маці гэтаму не навучыла. Цяпер сям'і ў яе няма (бацька ўжо даўно развёўся з маці), толькі старэнькая бабулька клапоціцца пра ўнучку. Як можам саграваем сэрца дзяўчынкі мы, педагогі, яе сяброўкі.

Перспектывы сям'і турбуюць усё чалавецтва, бо ад яе дабранадзейнасці залежыць дабрабыт грамадства і нават існаванне цывілізацыі.

Наш беларускі народ сваёй векавой мудрасцю сцвярджае: "Моцная сям'я — моцная дзяржава". А як вырашаецца праблема ўмацавання сям'і ў нашай краіне?

У "Канвенцыі аб правах дзіцяці" запісана, што "дзіцяці для поўнага і грамадскага развіцця яго асобы патрэбна расці ў сямейным акружэнні, у атмасферы шчасця, любові, паразумення".

У артыкуле 12 "Закона аб правах дзіцяці" чытаем: "Кожнае дзіця мае права жыць у сям'і, ведаць сваіх абодвух бацькоў, права на іх клопат, на сумеснае з імі пражыванне..." і далей: "...бацькі павінны стварыць неабходныя ўмовы для ўсебаковага развіцця, выхавання, адукацыі, умацавання здароўя дзіцяці і падрыхтоўкі яго для самастойнага жыцця ў сям'і і грамадстве".

Пры Міністэрстве сацыяльнай абароны створаны аддзел сям'і і гендэрных праблем (1995 г.), выдаюцца ўказы і пастановы, якія накіраваны на ўмацаванне маральных асноў сям'і, павышэнне яе аўтарытэту і значымасці ў грамадстве. У апошні час пачалі стварацца тэрытарыяльныя цэнтры сацыяльнага абслугоўвання сям'і і дзяцей. Можна сказаць, што вядзецца мэтанакіраваная работа па ўмацаванні сям'і. Аднак праблема застаецца. Як сведчыць статыстыка, Беларусь займае адно з вядучых месцаў па колькасці разводаў, тысячы дзяцей маюць статус дзяцей-сірот пры жывых бацьках. Зводкі камісій і інспекцый па справах непаўналетніх канстатуюць нізкую культуру сямейных адносін, памяншэнне ўплыву бацькоў на выхаванне сваіх дзяцей, ухіленне бацькоў ад выканання сваіх бацькоўскіх абавязкаў, частыя ўцёкі дзяцей з дому.

Усё гэта прыводзіць да павелічэння правапарушэнняў і часта — да злачынстваў з удзелам падлеткаў.

Грамадства сёння мяняецца вельмі хутка, бацькі самі часта не ведаюць, як арганізаваць сваё жыццё, многія губляюць любімую працу... Апынуўшыся ў жыццёвых крызісах, яны забываюць пра сям'ю, дзяцей. Вынікі шматлікіх даследаванняў сведчаць пра тое, што дзеці потым паўтараюць сцэнарый бацькоўскага жыцця і пераносяць яго амаль цалкам на свае асабістыя сем'і ў будучым.

Для дзіцяці сям'я — гэта школа фарміравання пачуццяў, дзе яны — трамплін да будучага матэрыяльнага жыцця, інстытут сацыяльных паводзін, у якім даюцца неабходныя ўяўленні пра жыццё, адбываецца знаёмства з чалавечымі каштоўнасцямі. У сям'і, на мой погляд, павінна выхоўвацца такая якасць асобы, як адказнасць. Не будзе памылкай адзначыць, што гэта якасць адсутнічае ў большасці маладых людзей, што прыводзіць потым да шматлікіх памылак, няшчасцяў і нават катастроф. Безадказныя дарослыя ёсць усюды: на высокіх пасадах, ва ўласных кабінетах, на прадпрыемствах, нарэшце ва ўсіх сферах грамадскага жыцця.

Чаго чакаць нам ад дзяцей, калі дарослыя так часта дэманструюць сваю безадказнасць: безадказна ствараюць сем'і (па прынцыпе — "сустрэліся, закахаліся, праз кароткі час — развіталіся".), безадказна ставяцца да лёсу дзяцей, якіх нараджаюць... Яны мяркуюць, што дастаткова толькі карміць і апранаць сваіх "чадаў", а астатняму іх навучыць жыццё і школа, на жаль, апошняя выхоўвае мала, пераважна вучыць.

Дык дзе тады дзеці могуць вучыцца быць грамадзянамі сваёй краіны, у якой яны будуць жыць годна, ствараць свае сем'і і выхоўваць ужо сваіх дзяцей? Як нейтралізаваць дрэнны ўплыў вуліцы, нізкапробнай літаратуры, тэле- і відэапрадукцыі, якая культывуе жорсткасць, насілле і разбэшчанасць?

Мне здаецца, што ёсць такі сродак. Гэта дзіцячыя і маладзёжныя аб'яднанні. Іх у рэспубліцы шмат.

Асацыяцыя беларускіх гайдаў — арганізацыя толькі для дзяўчынак, дзяўчат і жанчын. Займаецца фізічным, духоўным, інтэлектуальным развіццём асобы, падрыхтоўкай дзяўчынак да будучага сямейнага жыцця, выхавання адказнасці за сваё здароўе і паводзіны ў грамадстве. Арганізацыя клапоціцца пра тое, як жывецца дзяўчынцы сёння і якой яна прыйдзе ў дарослае жыццё.

У мінулым годзе было арганізавана сацыялагічнае даследаванне "Дзяўчынка-падлетак у сучасным грамадстве і яе сацыяльныя праблемы".

1793 дзяўчынкі ва ўзросце ад 14 да 18 гадоў адказвалі на пытанні анкет. Вынікі сумныя: больш як 50 працэнтаў дзяўчынак адказалі, што ў іх сем'ях адсутнічае паразуменне паміж бацькамі, а таксама бацькамі і самімі дзяўчынкамі; столькі ж дзяўчынак адказалі, што іх караюць фізічна; 67,4 працэнта прызналіся ў тым, што іх бацькі часта выпіваюць; 60,1 працэнта дзяўчынак жывуць у няпоўных сем'ях.

Між тым, дружная сям'я і здароўе пастаўлены ўдзельніцамі апытання адпаведна на першае і другое месцы ў іерархіі каштоўнасцяў.

Кожная праграма арганізацыі зарыентавана на выхаванне ў дзяўчынак адказнасці. "Здаровая дзяўчынка — здаровая маці", "Мера свабоды — мера адказнасці".

Сёння ідзе падрыхтоўка сацыяльнай праграмы па сямейным выхаванні. Пачаць работу над ёй мяне прымусіў выпадак, які я прывяла ў пачатку свайго артыкула, а яшчэ — вынікі сацыялагічнага даследавання.

Калі мы абмяркоўвалі гэта з дзяўчатамі, яны аналізавалі атмасферу ў сваіх сем'ях, свае паводзіны ў адносінах да бацькоў. Дзяўчынкі вырашылі, што яны павінны ўключыцца ў справу выратавання сям'і. "Калі не мы, то хто?" — шмат заняткаў было прысвечана гэтай тэме. Дзяўчынкі пісалі вершы пра свой дом, сям'ю, марылі пра будучага мужа, дзяцей, малявалі плакаты.

Усе без выключэння зрабілі выбар: у будучым у кожнай будзе сям'я, муж, дзеці, цікавая работа і час на адпачынак.

Дзяўчынкі вельмі дапамаглі мне напісаць праект, які называецца "Правы дзяўчынкі на ўстойлівае развіццё ў сям'і". Ён ужо завершаны. Думаецца, гэты праект будзе карысны і бацькам, і дзецям. Мяркуецца работа спецыялістаў па сямейных адносінах, псіхолагаў, сексапатолагаў, якая будзе праводзіцца два гады.

У дзяўчынак-гайдаў і іншых удзельніц праекта неабходна сфарміраваць паважлівыя адносіны да шлюбу, мацярынства, выхаваць уменне ладзіць побыт сям'і, весці гаспадарку.

У рамках праекта будзе праходзіць гарадская акцыя "Наш выбар — здаровая, моцная сям'я", розныя трэнінгі, семінары, інфармацыйныя выступленні сярод дзяўчынак у школах, пазашкольных установах, на прадпрыемствах сярод бацькоў. Мы пойдзем да кожнага члена нашага таварыства, мы хочам змяніць наша жыццё да лепшага. І нашы словы да людзей будуць такімі: "Людзі павінны самі ўзяцца за паляпшэнне жыцця, і прытым неадкладна. Кожны дзень і кожны час патрэбна што-небудзь пачварнае замяняць прыгожым, адмоўнае — станоўчым, недасканалае — дасканалым".

Бацькам мы скажам: "Паляпшэнне свету можа пачацца толькі з сям'і". Моцная сіла ў сям'і — жанчына. Пазбаўляючыся ад усяго адмоўнага ў сваёй сям'і, жанчына адначасова паляпшае маральны мікраклімат навокал. І дапамагчы ёй у гэтым павінен мужчына, бо мужчына і жанчына не створаны для жыцця паасобку, а створаны для жыцця парамі. Мужчына мацней фізічна, жанчына — духоўна, мужчына — інтэлектуальна, жанчына — інтуітыўна. І калі яны адзін аднаго дапаўняюць тым, чым моцны кожны з іх, яны выконваюць сваё найгалоўнейшае прызначэнне ў свеце.

А дапоўніць адзін аднаго яны лепш за ўсё змогуць у сям'і, якая дае ім радасць і шчасце ў дзецях.

Жанна АНГЕРЧЫК,
загадчыца інфармацыйна-метадычнага аддзела мінскага абласнога ЦДТ, член дзіцячага грамадскага аб'яднання "Асацыяцыя беларускіх гайдаў".

Новыя кнігі

Запрашэнне да супрацоўніцтва

Турызм і краязнаўства на працягу многіх гадоў застаюцца найбольш эфектыўнымі напрамкамі выхаваўчай работы з дзецьмі і моладдзю, якія даюць магчымасць задаволіць іх пазнавальныя інтарэсы, выпрабаваць сябе ў нестандартных сітуацыях, пранікнуцца рамантыкай паходаў.

Цяпер, калі турысцкі рух у Беларусі перажывае сваё новае нараджэнне, патрэбна ўсё большая колькасць спецыяльнай вучэбна-метадычнай і даведачнай літаратуры, якая давала б арганізатарам і ўдзельнікам турыстычных паходаў і экскурсій новыя звесткі і факты аб гісторыі роднага краю, дапамагала б у арганізацыі іх правядзення.

Адной з галоўных задач Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь з'яўляецца забеспячэнне сістэмы адукацыі метадычнай літаратурай па праблемах навучання і выхавання. Метадыстамі лабараторыі выхаваўчай работы цэнтра сумесна з аўтарамі — навуковымі работнікамі і спецыялістамі-практыкамі — за апошні час падрыхтавана значная колькасць дапаможнікаў для настаўнікаў і выхавацеляў па правядзенні турысцка-краязнаўчай работы з дзецьмі і падлеткамі.

Праблеме планавання і арганізацыі навучання школьнікаў турызму прысвечана кніга В.І.Ганапольскага "Урокі турызму", у якой пададзены вучэбны план, праграма і метадычныя распрацоўкі 36 заняткаў; падрабязна разгледжаны пытанні арганізацыі, падрыхтоўкі і правядзення дзіцячых турысцкіх паходаў і спаборніцтваў. Кніга выдадзена ў выдавецтве НМЦэнтр у 1998 годзе.

Дапаможнік "Арганізацыя летняга вольнага часу дзяцей і падлеткаў" аўтарскага калектыву ў складзе М.П.Герасіменкі, Л.Р.Кулік, С.І.Максімовіч, В.В.Макоска, І.Р.Новік, С.А.Семчанка (складальнік Н.І.Філімонава) знаёміць чытачоў з рознымі відамі правядзення вольнага часу вучняў — турысцка-экскурсійным, эколага-натуралістычным і культурна-масавым, якія выкарыстоўваюцца пры арганізацыі летняга адпачынку. Кніга ўключае пяць раздзелаў. У раздзеле "Край родны" раскрываюцца формы работы з дзецьмі па вывучэнні гісторыі, этнаграфіі, помнікаў культуры, народных традыцый роднага краю, прыводзяцца апісанні конкурсаў і спаборніцтваў па краязнаўстве.

Раздзел "Прырода вакол нас" прысвечаны пытанням экалагічнай адукацыі ў час летняга адпачынку. У ім раскрываюцца формы работы па паглыбленні экалагічных ведаў, удасканаленні практычных уменняў, выхаванні ў дзяцей ашчаднага стаўлення да прыроды, імкнення да павелічэння багацця навакольнага асяроддзя.

Раздзел "Адпачывайце разам з намі" змяшчае распрацоўкі святаў, турніраў, конкурсных праграм, прыкладную тэматыку работы клуба па інтарэсах.

У раздзеле "Кліча турысцкая сцяжына" даецца апісанне турысцкіх гульняў, спаборніцтваў і методыка іх правядзення, даюцца правілы рацыянальных паводзін на прыродзе, карысныя парады па зборы і захаванні дарункаў лесу, а таксама па прыгатаванні ежы ў паходных умовах.

Раздзел "Каб вольны час быў бяспечным" прысвечаны прафілактыцы траўматызму ў час паходаў і экскурсій. У ім апісваюцца магчымыя выпадкі захворванняў і траўм, а таксама прыёмы аказання першай медыцынскай дапамогі. Кніга выдадзена выдавецтвам "Мастацкая літаратура" ў 2000 годзе.

У кнізе для вучняў сярэдняга і старшага школьнага ўзросту аўтара А.М.Болатава "Юнаму падарожніку" разглядаюцца пытанні арганізацыі падарожжаў. Тысячы падлеткаў хочуць і любяць хадзіць у паходы, але не ўмеюць рабіць гэтыя вылазкі карыснымі, прыемнымі, бяспечнымі. Аўтар у даступнай, добразычлівай форме падказвае чытачу, з чаго пачаць падрыхтоўку да паходу, як выбраць маршрут, сродкі перамяшчэння, неабходны рыштунак, якімі навыкамі неабходна валодаць падарожніку. Кніга будзе выдадзена выдавецтвам "Беларуская навука" ў 2000 годзе.

У кнізе "Маршрутамі пазнання і выхавання" М.П.Герасіменкі і С.С.Мітраховіча раскрываюцца магчымасці турысцка-экскурсійнай дзейнасці вучняў і моладзі. У ёй прадстаўлены даведачны гісторыка-краязнаўчы матэрыял па ўсіх абласцях Беларусі і Мінска, а таксама звесткі аб магчымасцях дзіцячых турысцка-краязнаўчых цэнтраў, даюцца апісанні турысцкіх маршрутаў. Прадстаўлены матэрыял дасць магчымасць педагогу беспамылкова выбраць маршрут паходу ці экскурсіі, атрымаць кваліфікаваную дапамогу ў іх арганізацыі і правядзенні.

Навукова-метадычны цэнтр вучэбнай кнігі і сродкаў навучання зацікаўлены ў выданні літаратуры па праблемах дзіцячай і юнацкай творчасці, метадычных распрацовак курсаў навучання і іншых форм выхаваўчага ўздзеяння, якія знойдуць жывы водгук у шырокага кола чытачоў — педагагічных работнікаў школ, гімназій, каледжаў, прафесійна-тэхнічных і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, а таксама іх выхаванцаў.

Запрашаем педагогаў, сацыяльных педагогаў, псіхолагаў і ўсіх, хто не абыякавы да праблемы арганізацыі пазаўрочнай дзейнасці дзяцей і моладзі, да супрацоўніцтва. Мы ўпэўнены, паважаныя калегі, што вы маеце што сказаць і чым падзяліцца.

Н.ФІЛІМОНАВА,
метадыст першай катэгорыі Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навучання.

Маленькія пешаходы

Жыццё ды здароўе — даражэй за ўсё

Маленькая Дыяна наведвае старэйшую групу ясляў-садка №22 Ліды. Пасля працоўнага дня яе забіраюць дахаты бацькі - Святлана Іосіфаўна альбо Дзмітрый Іванавіч Нарыцыны.

Дзяўчынка не любіць, каб яе вялі за руку як маленькую.

Свой маршрут ад садка да хаты Дыяна добра ведае. Таму ідзе наперадзе і тлумачыць бацьку, як трэба пераходзіць вуліцу на скрыжаванні, дзе працуе святлафор, альбо на месцы, спецыяльна абазначаным для гэтага.

І так робіць не толькі Дыяна. Справа ў тым, што правілы дарожнага руху ў гэтай дзіцячай дашкольнай установе вывучаюцца грунтоўна. На базе ясляў-садка № 22 праводзяцца звычайна гарадскія і раённыя семінары педагогаў па папярэджанні дзіцячага дарожнага траўматызму. У мінулым годзе садок удзельнічаў у гарадскім і абласным конкурсах і заняў першыя месцы.

Нялёгкай працай педагагічнага калектыву дасталася такая пашана. Тут створана добрая матэрыяльная база па вывучэнні правіл дарожнага руху — абсталяваны спецыяльны гарадок, у якім дзеці ў працэсе гульні вучацца паводзіць сябе бяспечна на вуліцы.

У распараджэнні дзяцей мініяцюрныя аўтаматы, механічныя каляскі, якімі яны кіруюць, выконваючы ролю вадзіцеляў.

Значную дапамогу педагогам у іх адказнай справе аказалі мясцовы лакафарбавы завод і супрацоўнік Дзяржаўтаінспекцыі Лідскага ГРАУС В.Карэйва, які зрабіў разметку і ўстаноўку дарожных знакаў.

— Калі ж надвор'е неспрыяльнае, мы праводзім заняткі ў памяшканні, дзе ў кожнай групе абсталяваны спецыяльны куток, — тлумачыць загадчыца ясляў-садка № 22 Марыя Міхайлаўна Казерская.

І яна дадае, што вопыт выхавацелькі Галіны Міхайлаўны Чыгір па вывучэнні правіл дарожнага руху абагульнены і рэкамендаваны для ўкаранення ў практыку ў вобласці.

Галіна Міхайлаўна распрацавала шэраг мерапрыемстваў, якія праводзяцца з дзецьмі: гульні, віктарыны, заняткі, чытанне мастацкай літаратуры, практычныя заняткі ў гарадку і на вуліцах Ліды. Ёсць тут мерапрыемствы і для бацькоў, выхавацеляў. Галоўная мэта — зберагчы здароўе і жыццё дзяцей.

Канстанцін СТАНКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: М.М.Казерская.

Фота аўтара.

Прызванне

З вучылішчам назаўсёды

Я прыйшла працаваць у Хоцімскае ПТВ № 215, калі яно называлася СПТВ № 21. Было гэта 5 жніўня 1976 года. Я тады толькі скончыла матэматычны факультэт Мінскага педінстытута імя М.Горкага і была накіравана на працу ў вучылішча. У мінулым годзе ў ім адбыўся набор навучэнцаў на спецыяльнасці з трохгадовым тэрмінам навучання, гэта значыць у вучылішчы разам са спецыяльнасцю можна атрымаць сярэднюю адукацыю. Гэта будучыя механізатары, слесары, вадзіцелі катэгорыі "С". У гэты час уступілі ў строй новы вучэбны корпус і пяціпавярховы будынак інтэрната. Тэрыторыя вучылішча яшчэ была не ўпарадкавана, а вучэбныя класы не абсталяваны ўсім тым, што маецца цяпер.

Я не засмучалася, што яшчэ навічок, што наперадзе шмат працы. Лічу, што самы няшчасны чалавек той, хто не любіць сваёй работы, сваёй справы. Эканамісты і сацыёлагі падлічылі, што кожны чалавек у сярэднім 5-6 разоў на працягу жыцця мяняе сваю прафесію. Я не здраджвала сваёй прафесіі, сваёй справе, якую палюбіла. Шчаслівая, што гэтая любоў — на ўсё жыццё. Вось ужо 24 гады я працую ў адной і той жа навучальнай установе па той жа спецыяльнасці, якую атрымала ў інстытуце. Я буду адданая гэтай прафесіі да скону сваіх дзён.

Люблю свой калектыў. У ім няма выпадковых людзей. Гэта пераважна педагогі і майстры вытворчага навучання, якія прысвяцілі (менавіта прысвяцілі) сваё жыццё выхаванню маладога пакалення — сапраўдных гаспадароў зямлі. Пайшлі ўжо на заслужаны адпачынак А.І.Данцоў, В.С.Курусеў, А.І.Мацвеенка, Н.Е.Ціхаценка, І.С.Федаркоў. Нам вельмі не хапае іх. Больш за 20 гадоў працуюць у вучылішчы В.І.Макаранка, В.А.Татарчук, П.П.Фурс, Р.Е.Лакатко, Т.І.Седзіна. Майстэрства і вопыт гэтых людзей заслугоўваюць павагі. Бо гэта багацце яны не хаваюць пад сямю замкамі, а шчодра раздаюць сваім вучням. Я шчаслівая, што працую поплеч з такімі людзьмі.

А цяпер пра маіх вучняў. За гады працы ў вучылішчы ў мяне іх было больш за дзве тысячы. Гэта навучэнцы з трохгадовым тэрмінам навучання. Не сакрэт, што ў многія прафтэхвучылішчы прыходзяць падлеткі, якія ў школе слаба вучылі матэматыку, фізіку, хімію. Канешне, працаваць з такімі навучэнцамі не лёгка. Я стараюся пераканаць іх, што гэтыя прадметы таксама вельмі патрэбныя ў жыцці, і з вялікай павагай стаўлюся да тых, хто разумее гэта, бярэцца за вучобу і пакідае наша вучылішча кваліфікаваным спецыялістам ва ўсіх адносінах.

Цяжка знайсці ў Хоцімскім раёне трактарыста ці вадзіцеля, які б не вучыўся ў нас. За гады працы ў вучылішчы склалася добрая традыцыя — кожную восень мы ўшаноўваем на Свяце ўраджаю навучэнцаў, майстроў вытворчага навучання, выкладчыкаў, якія прымалі ўдзел у пасяўной і жніве.

Сапраўды, вучылішча стала для мяне другім родным домам. Усё добрае кранае мяне да слёз. Калі гляджу на зялёныя кроны дрэў, якія мы саджалі каля інтэрната, міжволі згадваецца радок з песні: "А годы летят, наши годы как птицы летят, и некогда нам оглянуться назад"...

Добрыя гады, аддадзеныя любімай справе.

Ірына ГІДЛЕЎСКАЯ.

Будні ПТВ

Вытворчае навучанне як пачатак прафесійнага росту

Неад'емным звяном у працэсе высакаякаснай падрыхтоўкі маладых спецыялістаў з'яўляецца вытворчае навучанне. У ходзе яго па крупінках закладваецца аснова прафесійнага майстэрства навучэнца, шматбакова фарміруецца яго асоба.

Аб ролі наменнікаў дырэктараў па вытворчым навучанні прафтэхустаноў сталіцы ў забеспячэнні ўмоў эфектыўнай работы вучэбных майстэрань і арганізацыі вытворчай практыкі ішла размова ў час семінара, які арганізаваў Гарадскі вучэбна-метадычны цэнтр прафесійнай адукацыі. На гэты раз гасцей прымала мінскае ПТВ № 9 машынабудавання, якое ўзначальвае Аляксандр Кухшыннікаў.

Праз шэсць хвілін нараджаецца аўтамабіль

Установа пачала працаваць 55 гадоў таму і прайшла цярністы і складаны шлях. Але поруч заўжды быў МАЗ — Мінскі аўтамабільны завод, магутнае прадпрыемства, якое з'яўляецца базавым для вучылішча. Цесныя дзелавыя стасункі захоўваюцца паміж імі па сённяшні дзень, замацоўваючы пры новых эканамічных адносінах багаты працоўны вопыт. Для завода ПТВ № 9 застаецца па-ранейшаму асноўным пастаўшчыком рабочых кадраў. Штогод установа выпускае звыш трохсот чалавек, асноўная частка якіх накіроўваецца ў рабочы калектыў знакамітага МАЗа.

Наведваем зборачны цэх прадпрыемства, дзе нараджаюцца аўтамабілі. Вытворчая плошча здаецца бязмежнай, ды толькі абрамленнем яе служыць мноства аўтамабільных агрэгатаў і падсобнай тэхнікі.

Зборачны канвеер расцягнуўся на кіламетр. Ля яго па-гаспадарску завіхаюцца рабочыя, пераважна маладыя хлопцы, учарашнія выпускнікі ПТВ. Хутка і зграбна прыстасоўваюць яны камплектуючыя дэталі да аўтамабільнай рамы. Дарэчы, у нараджэнні беларускай машыны-волата прымаюць удзел многія партнёры завода, большасць якіх з Расіі. Так, сэрца аўтамабіля — магутны рухавік — вырабляюць у Яраслаўлі, а вось высачэзныя колы носяць шыны з Бабруйска.

80 працэнтаў гатовых аўтамабіляў, сярод якіх не толькі традыцыйныя цяжкагрузы, а і камфартабельныя аўтобусы, накіроўваюцца на продаж у расійскія гарады.

...А лінія канвеера імкліва набліжае нас да фінішу. Вось мацуецца ярка-жоўтая кабіна, закручваецца апошняя гайка і ... машына паехала! Здавалася б, толькі што стаяў зусім голы касцяк-шкілет, але літаральна за лічаныя хвіліны аброс жалезнай мускулатурай, ператварыўся ў статнага прыгажуна. Дакранешся — быццам цёпленькі, як спечаны блінец, а коціць ужо сам на вуліцу, за вароты завода.

Праз кожныя шэсць хвілін нараджаецца на МАЗе аўтамабіль. А гэта азначае, што вырабляюць тут іх больш за шэсцьдзесят за змену. Тэмпы, праўда, зніжаны ў параўнанні з савецкім мінулым, але ж прадпрыемства працуе стабільна. Такое становішча мінскага завода станоўча ўплывае і на партнёрскія сувязі, і на яго канкурэнтаздольнасць. А яна, як вядома, залежыць ад высокай якасці прадукцыі.

З надзейнай падпяразкай

Адной мэтай— павышэннем якасці прафесійнай падрыхтоўкі будучых рабочых — аб'яднаны МАЗ і вучылішча. Доказам гэтага з'яўляюцца штогадовыя пагадненні паміж імі аб сумеснай дзейнасці. Базавае прадпрыемства аказвае адчувальную дапамогу вучылішчу, і ў першую чаргу ў падтрыманні яго вучэбна-вытворчай базы. У васьмі майстэрнях вучылішча ўстаноўлены 135 адзінак рознага металаапрацоўчага і электрагазазварачнага абсталявання. Яно не новае, але працаздольнае. Для таго каб яно працавала без збояў, МАЗам выдзелены дзве стаўкі слесара-рамонтніка і адна — токара. У бліжэйшы час прадпрыемства плануе адрамантаваць 4 фрэзерныя і два такарныя станкі. Адметна і тое, што МАЗ штомесячна выдаткоўвае вучылішчу інструменты і прыстасаванні на суму 500 тысяч рублёў. Дзелавыя адносіны наладжаны паміж установай і прадпрыемствам і па пытанні вытворчай практыкі навучэнцаў.

А вось вытворчае навучанне як першая прыступка да вяршыні прафесіяналізму пачынаецца для навучэнца з майстра вытворчага навучання і майстэрні вучылішча. Фарміраванне прафесійнага майстэрства характарызуецца такімі састаўнымі, як якасць выканання вучэбна-вытворчых работ, прадукцыйнасць працы, укараненне навейшых тэхналогій вытворчасці, наватарскіх метадаў навучання, творчасць і культура працы. Гэтыя асновы прафесіяналізму адлюстроўваюць галоўныя мэты вытворчага навучання і асаблівасці дзейнасці майстра вытворчага навучання. З майстра пачынаецца майстэрства.

Таму імкнуцца ва ўстанове стварыць для яго работы самыя спрыяльныя ўмовы. У гэтым таксама дапамагае і базавік. Зараз у вучылішчы працуюць 26 выкладчыкаў і 35 майстроў вытворчага навучання, сярод якіх 12 маладых спецыялістаў. Для павышэння іх прафесійнага ўзроўню, удасканалення майстэрства ў вучылішчы дзейнічае школа маладога майстра, шырока выкарыстоўваюцца перадавы вопыт, новыя адукацыйныя тэхналогіі, праводзіцца стажыроўка на вытворчасці.

Прафесіяналізм пачынаецца з практыкі

Як акрэсліла ў сваім выступленні кіраўнік семінара загадчыца кабінета гарадскога вучэбна-метадычнага цэнтра прафесійнай адукацыі Тамара Міхайлаўна Далінік, якасць прафесійнай падрыхтоўкі маладога спецыяліста нельга забяспечыць сёння толькі за кошт варыятыўнасці, шматступеньчатасці, многапрофільнасці прафесійнай адукацыі. Прафесіяналізм у значнай меры залежыць ад практычнага вопыту. Таму ўскладняецца і роля намесніка дырэктара вытворчага навучання ПТНУ, які павінен ўмела і рацыянальна арганізоўваць вучэбна-выхаваўчы і вучэбна-вытворчы працэсы, забяспечваць выкананне вучэбных планаў і праграм, ажыццяўляць кантроль за вынікамі работы майстроў вытворчага навучання і выкладчыкаў, за ўзроўнем падрыхтоўкі навучэнцаў.

Адной з вызначаных умоў высакаякаснага прафесійнага навучання моладзі з'яўляецца развіццё дзелавых і асобасных якасцей кіраўніка. Намеснік дырэктара па вытворчым навучанні павінен быць прафесійна кампетэнтным, валодаць арганізатарскімі і камунікатыўнымі здольнасцямі, добра ведаць эканоміку, псіхалогію, умець арыентавацца на рынку працы. І, безумоўна, быць арганізатарам і каардынатарам работы майстроў вытворчага навучання, падтрымліваць маладых, аказваць дзейсную дапамогу у забеспячэнні ўмоў для якаснай работы вучэбных майстэрань і арганізацыі вытворчай практыкі.

Планаванне вучэбнага працэсу як умова якаснай работы

Намеснік дырэктара па вытворчым навучанні ПТВ № 9 Уладзімір Сінькевіч расказаў на семінары аб ролі планавання вучэбнага працэсу ў забеспячэнні ўмоў якаснай работы вучэбных майстэрань.

Планаванне вытворчага навучання мае педагагічнае і арганізацыйнае значэнне і з'яўляецца неабходнай умовай павышэння якасці навучання і выхавання навучэнцаў.

Асаблівасці планавання вытворчага навучання абумоўлены характарам авалодвання рабочай прафесіяй, якое ажыццяўляецца на аснове спалучэння навучання з прадукцыйнай працай. Як заўважыў выступоўца, навучанне — катэгорыя педагагічная, а прадукцыйная праца — тэхніка-эканамічная. Тады планаванне вытворчага навучання павінна забяспечыць арганічнае адзінства педагагічных і тэхніка-эканамічных фактараў фарміравання прафесійнага майстэрства.

Важнейшым прынцыпам арганізацыі і планавання вытворчай дзейнасці з'яўляецца яе поўнае падпарадкаванне вучэбна-выхаваўчаму працэсу.

Галоўнымі задачамі планавання вытворчага навучання з'яўляюцца распрацоўка плануючай дакументацыі ў залежнасці ад перыяду навучання, матэрыяльна-тэхнічнай базы, стварэнне ўмоў для планамернага выкарыстання матэрыяльна-тэхнічнага аснашчэння вучэбнага працэсу, забеспячэнне поўнай загрузкі ўсіх навучэнцаў аб'ектамі работ, устанаўленне міжпрадметных сувязей і сувязі тэарэтычнага навучання з вытворчым, сістэматычны кантроль за якасцю навучання, своечасовае падвядзенне вынікаў вучэбнай работы кожнага навучэнца і групы.

Выступоўца засяродзіў увагу на тых асноўных кампанентах, на якіх базіруецца вытворчае навучанне. Гэта наяўнасць неабходнага абсталявання, інструментарыя, аб'ектаў вытворчай дзейнасці навучэнцаў. Так, у вучэбных майстэрнях ПТВ № 9 навучанне праводзіцца з першых дзён па выпуску карыснай прадукцыі, што павышае адказнасць за даручаную справу сярод выхаванцаў установы. Заключаны дамовы з базавым прадпрыемствам МАЗ і іншымі аб выкананні вытворчых заказаў. Вытворчы план установы на 2001 год складае 130 млн. рублёў.

Роля атэстацыі ў кантролі за якасцю навучання

Як расказаў на семінары намеснік дырэктара па вытворчым навучанні ПТВ № 117 Аркадзь Бучык, у вучылішчы надаецца вялікае значэнне паэтапнай атэстацыі, якая ўключае выкананне праверачных работ і прысваенне кваліфікацыі пасля блока навучання, вызначанага вучэбным планам і структурнай схемай.

Выніковая атэстацыя выпускнікоў і па блоках ажыццяўляецца атэстацыйнай камісіяй. Сумесна з выкладчыкамі прафесійнага цыкла майстар вытворчага навучання распрацоўвае блок пытанняў у разрэзе рыхтуемых прафесій. Як вядома, адной з галоўных асаблівасцей вытворчага навучання з'яўляецца спалучэнне яго з выпускам карыснай прадукцыі. У сувязі з гэтым вельмі важную ролю ў правільнай арганізацыі і планаванні вытворчага навучання адыгрывае падбор вучэбна-вытворчых работ і заданняў для навучэнцаў. Для гэтага неабходна ўлічваць адпаведнасць работ праграмам вытворчага навучання, узровень набытых навучэнцамі навыкаў і складанасць выкананых работ, наяўнасць і якасць тэхнічнай дакументацыі, працягласць выканання работ. Выступоўца адзначыў, што навучэнцы трэцяга, выпускнога, курса станочных прафесій, электраманцёры і кантралёры передвыпускную кваліфікацыйную работу выконваюць у сценах вучылішча.

Акрамя таго, з першага курса гэтага года ва ўстанове ўводзіцца выкананне курсавых работ для ўсіх спецыяльнасцей. На трэцім курсе ўводзіцца пісьмовая дыпломная работа, якая павінна адпавядаць зместу вытворчай практыкі па прафесіі, а таксама аб'ёму ведаў, уменняў і навыкаў, прадугледжаных дзяржаўным стандартам і кваліфікацыйнай характарыстыкай гэтай прафесіі.

На семінары былі ўзняты таксама пытанні метадычнага аснашчэння заняткаў вытворчага навучання, арганізацыі пастаяннай вытворчай практыкі навучэнцаў, стварэння бяспечных умоў працы пры арганізацыі вытворчага навучання.

Было вызначана галоўнае: асноўныя арыенціры дзейнасці намесніка дырэктара па вытворчым навучанні прафтэхустановы павінны быць скіраваны на высакаякасны ўзровень прафесійнай падрыхтоўкі рабочых кадраў, якая б забяспечыла вытворчыя патрабаванні эканомікі і стала гарантам канкурэнтаздольнасці айчыннай прадукцыі.

Ала КЛЮЙКО.

Раскажу пра землячку

З песняй заручана

Надзею Іванаўну Папок ведаюць не толькі на Жыткаўшчыне, але і далёка за яе межамі. Нарадзілася яна ў вёсцы Блеў, расла і вучылася ў мясцовай школе. У чэрвені 1941 года Надзея паспяхова вытрымала выпускныя экзамены ў Мазырскім педагагічным тэхнікуме і стала настаўніцай пачатковых класаў. Ледзьве дабралася дамоў. У часы акупацыі займалася ў бацькоў сельскай гаспадаркай, цвёрда верачы, што загляне сонца некалі і ў наша аконца.

Пасля выгнання фашыстаў з тэрыторыі Жыткавіцкага раёна Надзею Іванаўну прызначылі, як найбольш адукаваную, на пасаду сакратара сельскага Савета. Два гады свайго маладога жыцця аддала яна гэтай справе, карысталася аўтарытэтам і павагай сярод мясцовага насельніцтва.

Але душа не ведала спакою — неадольна цягнула ў школу. Яе прызначылі загадчыцай спачатку Хісцецка-Борскай пачатковай школы, а затым — Ляхавіцкай пачатковай школы. Усюды працавала з поўнай аддачай сіл і педагагічных здольнасцей. Ладзіла цесны кантакт з бацькамі, грамадскасцю. Поспехі радавалі, акрылялі, упэўнівалі, што настаўніца на правільным шляху ў справе навучання і выхавання сельскай дзятвы.

І спявала... Спявала з дзецьмі, спявала з бацькамі, спявала на вячорках у асяроддзі сельскай моладзі. "Наш слаўны салавейка", — казалі пра яе вяскоўцы. Любоў да песні, талент спявачкі перадаліся дзяўчыне ад бацькоў, бо ў іхняй сям'і спявалі ўсе. Асабліва ўдаваліся ім беларускія народныя песні, песні савецкіх часоў. Да гэтых дзён памятае Надзея Іванаўна любімыя бацькоўскія песні: "Дробны дождж ідзе", "Смутны вечар, смутны ранак", "Ой, пайду я зялёным лесам", "Я ў сераду радзілася" і многія іншыя.

У 1948 годзе Надзея Іванаўна Папок перабіраецца ў вёску Пухавічы, дзе ёй даверылі працаваць у пачатковых класах. Непрыкметна ўлілася ў самадзейны калектыў мясцовых педагогаў, стала тут сваім чалавекам. Гэта па яе ініцыятыве і непасрэднай арганізацыі гурт пашырыўся — аблюбавалі яго палеводы, жывёлаводы, спецыялісты калгаса "Зара".

1954 год — самы памятны для Надзеі Іванаўны. Яна ахвотна ўзначаліла калектыў мастацкай самадзейнасці, кардынальна абагаціўшы змест канцэртнай праграмы. Упор быў зроблены на фальклор. Пайшлі ў народ самадзейныя артысты, сустракаліся са старымі людзьмі, запісвалі тое, што ўтрымлівала іх памяць. Гэта песні, каляндарныя абрады, паўзабытыя звычаі, традыцыі. Цікавым і плённым атрымаўся па-новаму пастаўлены абрад "Тройца". Атрымалі належную ўвагу песні, што распачыналі, суправаджалі і завяршалі розныя сельскагаспадарчыя кампаніі, сямейна-абрадавыя творы. Праца закіпела. Вырасла самадзейнае мастацтва вясковых артыстаў. Кожны нумар іх праграмы патанаў у моры воплескаў. Гурт стаў называцца фальклорна-этнаграфічным ансамблем "Пухаўчанка".

Кіраўніца не толькі падбірае творы для рэпертуару, але і настойліва, з веданнем справы, з вялікім імпэтам вучыць сваіх калег не проста знаходзіцца на сцэне, а ўкладваць душу ў кожны выконваемы нумар, адчуваць радасць сатворчасці. Таму кожнае выступленне атрымліваецца натхнёным, узвышаным, цікавым, запамінальным, радасным для слухачоў, каму пашчасціла прысутнічаць на канцэрце.

За высокі ўзровень мастацкага ўвасаблення фальклорных твораў калектыву прысуджана высокае званне "Народны". Гурт "Пухаўчанка" неаднаразова ўзнагароджваўся граматамі і дыпломамі аддзела культуры за творчую дзейнасць па прапагандзе вуснай народнай творчасці, адмысловае выканаўчае майстэрства. Спадарожнічаў поспех і ў Гомелі на заключным канцэрце фестывалю "Грай, гармонік!", адкуль прывезлі Ганаровую грамату ўпраўлення культуры аблвыканкама.

У 1996 годзе кіраўніцы ансамбля "Пухаўчанка" выпала шчасце прымаць удзел у папулярнай рэспубліканскай тэлеперадачы "Шануйце свае песні". Пра творчы песенна-танцавальны шлях расказвалася на старонках "Гомельскай праўды".

Цяпер Н.І.Папок на заслужаным адпачынку. Але яна не збочыла ў ціхую затоку жыцця, а па-ранейшаму кіруе фальклорна-этнаграфічным ансамблем "Пухаўчанка", які прыносіць вялікую радасць мясцовым гледачам.

Асаблівы клопат Надзеі Іванаўны — прываблiваць да самадзейнасці маладых вяскоўцаў, дзяцей. Гэта сведчыць пра тое, што багаты песенна-танцавальны вопыт — у надзейных руках.

Васіль МАРКЕВІЧ.

Вірус бескультур'я

Гора-педагогі...

Пра неабходнасць псіхалагічнага і педагагічнага адбору будучых настаўнікаў гавораць даўно. Але амаль нічога не скранулася з месца. Справа гэтая складаная, патрабуе спецыяльна падрыхтаваных кадраў, правераных методык, тэстаў, значных сродкаў.

Здаецца, "прыпыніць" гора-педагога, і асабліва такога, які абражае гонар дзіцяці, здзекуецца з яго, мерамі юрыдычнага характару можна. І досыць проста і хутка. Але ці многа мы ведаем падобных выпадкаў, асабліва ў наш час, калі настаўнікаў і так не хапае, калі яны ўцякаюць са школы?

Чаму такія гора-педагогі ў нас часцей за ўсё не нясуць адказнасці? Я бачу дзве прычыны гэтага.

Першая — псіхалагічная. У нас склалася традыцыя, неінтэлігентных, мякка кажучы, адносін да дзяцей. Настаўнік лёгка можа "надарыць" вучня эпітэтамі — "быдла", "балван", "тупіца", "прыдурак", "казёл" і г.д. Лёгка можа абразіць дзіця і яго бацькоў, якія, маўляў, такія ж самыя — па прымаўцы: "Яблыка ад яблыні недалёка падае"...

Настаўнік можа стукнуць дзіця ўказкай, кнігай, лінейкай па галаве. І ўсё гэта робіцца "салідна" — маўляў, з выхаваўчымі мэтамі. Быццам і нічога страшнага не здарылася.

Вось некаторыя настаўнікі і выкарыстоўваюць гэты самы просты "метад" выхавання, які не патрабуе, як гаварыў Аркадзь Райкін, ні шмат часу, ні грошай.

Другая прычына — юрыдычная. Справа ў тым, што школьны настаўнік не з'яўляецца "должностной" асобай, у яго няма арганізацыйна-выканаўчых паўнамоцтваў, як, скажам, у дырэктара. Таму настаўнік часта і не можа быць асуджаны юрыдычна.

А між тым тут дзейнічае вірус: калі адзін настаўнік паб'е вучня, вучань можа затаіць злобу на ўсіх настаўнікаў школы.

Лічу, што ў сучаснай школе гора-педагог абавязкова павінен несці адказнасць за свае антыгуманныя дзеянні, нават за абразу дзіцяці. Бо мы часцей гаворым пра абавязкі дзяцей, але чамусьці забываем пра іх правы як грамадзян краіны. І гэта зусім неабходны для Беларусі крок на шляху стварэння сапраўднай прававой дзяржавы.

Кастусь КАРНЯЛЮК.

У дзесятае стагоддзе свайго тысячагоддзя ўступіў старажытны Пінск, першы напамінак аб якім знаходзім у "Повести временных лет". Ідучы па старадаўніх вуліцах былога цэнтра калісьці магутнага княства, адчуваеш незвычайнае зачараванне старых сцен і дарожнай брусчаткі, каваных агароджаў і мудрагелістых рашотак.

НА ЗДЫМКУ: уражвае архітэктура старых дамоў.

Фота Рамана КАБЯКА. БЕЛТА.

Перыёдыка

"Народная асвета"

У адпаведнасці з Нацыянальным планам развіцця адукацыі ў галіне правоў чалавека на 1999 — 2004 гг. у канцы мінулага года адбыўся першы Рэспубліканскі конкурс арыгінальных матэрыялаў лепшага педагагічнага вопыту ў адзначанай галіне. Сярод больш чым 150 матэрыялаў, якія былі прадстаўлены на конкурс, найбольш удалай аказалася калектыўная распрацоўка гімназіі № 2 Мінска. Ёй прысуджаны дыплом першай ступені Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Пра вопыт навучальна-выхаваўчай работы педагагічнага калектыву ў галіне правоў чалавека названай гімназіі расказваецца ў публікацыі З.А.Лысенкі "Гімназічная адукацыя і сучаснасць", якой адкрываецца красавіцкі нумар часопіса.

Пад рубрыкай "Пытанні педагогікі і псіхалогіі" надрукаваны працяг артыкула псіхолага з Мінска Я.С.Рапацэвіча "Фарміраванне навучальна-пазнавальнай дзейнасці школьнікаў" і заканчэнне артыкула выкладчыка кафедры псіхалогіі Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Я.Купалы, кандыдата псіхалагічных навук П.А.Кавалеўскага "Сацыяльная перцэпцыя настаўніка".

Рубрыка "Выхаваўчы працэс: тэорыя і практыка" прадстаўлена артыкуламі намесніка дырэктара па выхаваўчай рабоце Балатнянскай сярэдняй школы Рагачоўскага раёна С.В.Бялецкай "Фарміраванне духоўна-маральных каштоўнасцей вучняў", выкладчыка кафедры філасофіі Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта Н.М.Дзялендзік "Моладзь — асобная сацыяльная група", настаўніка сярэдняй школы № 1 Смаргоні Р.С.Шчаснага і студэнта Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта А.У.Смірнова "Грамадзянска-патрыятычнае выхаванне — актуальная праблема", выкладчыка кафедры сацыялогіі і культуразнаўства Беларускага дзяржаўнага універсітэта Т.В.Карнажыцкай "Узаемадзеянне духоўных сфер", дацэнта кафедры сацыяльнай работы філіяла Маскоўскага дзяржаўнага сацыяльнага універсітэта ў Мінску, кандыдата педагагічных навук І.В.Цімашэнкі і аспіранткі кафедры сацыяльнай педагогікі і прафесіянальнага майстэрства Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя М.Танка, магістра педагагічных навук А.С.Смірновай "Сацыяльна-педагагічныя асновы прафілактыкі ВІЧ/СНІД у школе".

Новая рубрыка "Трыбуна маладога вучонага" прадстаўлена артыкуламі аспіранта лабараторыі атычнай і эстэтычнай адукацыі Нацыянальнага інстытута адукацыі А.Б.Гарбунова "Культура жыццятворчасці і маральнае развіццё асобы" і аспіранткі Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы Беларускага дзяржаўнага універсітэта Я.І.Бараевай "Педагог для адораных дзяцей".

У дапамогу выкладчыкам рускай мовы і літаратуры, матэматыкі, геаметрыі, фізікі, хіміі і замежных моў надрукаваны артыкулы малодшага навуковага супрацоўніка лабараторыі выкладання рускай мовы Нацыянальнага інстытута адукацыі А.Г.Балынінай "Дыферэнцыяванае навучанне лексіцы ў 5 — 7 класах", дацэнта кафедры рыторыкі і методыкі выкладання рускай мовы і літаратуры Беларускага дзяржаўнага універсітэта С.А.Шантаровіч "Сачыненне-разважанне ў жанры літаратурнага роздуму", настаўніка матэматыкі і інфарматыкі Галовіцкай сярэдняй школы Гомельскага раёна А.А.Быкаўцава "Выкарыстанне камп'ютэраў на ўроках матэматыкі", дацэнта кафедры агульнай фізікі Магілёўскага дзяржаўнага універсітэта Н.І.Аўдзеевай і аспіранткі гэтай жа кафедры В.У.Хмуровіч "Статыстычныя метады апрацоўкі вынікаў фізічнага эксперыменту", загадчыцы лабараторыі зместу і тэхналогій навучання прыродазнаўчанавуковым дысцыплінам Нацыянальнага інстытута адукацыі, настаўніцы 95-й мінскай сярэдняй школы, кандыдата педагагічных навук А.І.Шарапы "Спірты і фенолы", выкладчыка кафедры замежных моў Інстытута нацыянальнай бяспекі С.А.Магілёўцава "Аб фарміраванні сацыякультурнай кампетэнцыі на аснове спадарожнікавага тэлебачання" і інш.

Завяршаецца нумар публікацыяй Л.К.Ягоранкавай "Слаўны шлях", прымеркаванай да 50-гадовага юбілею ўтварэння рэспубліканскага выдавецтва "Народная асвета".

Уладзімір ЯКУБОВІЧ.

Да святочнага стала

Мандарынавы торт

Старанна расцерці сметанковае масла, цукар, яйка і ў гэту сумесь уліць стакан кефіру ці сыраквашы. Дабавіць мандарыны, прапусціўшы іх праз мясарубку разам са скуркай, крыху солі і ўсё размяшаць. Сумесь уліць у муку, узбіць, каб не было камячкоў, дабавіць чайную лыжку соды, пагашанай воцатам, яшчэ раз вымесіць і выкласці ў форму, змазаную маслам і пасыпаную мукой ці сухарамі. Даць пастаяць хвілін сорак, а потым выпякаць у духоўцы.

Торт можна змазаць крэмам.

На пяць вялікіх мандарынаў патрэбна 1,5 шклянкі цукару, 75 грамаў сметанковага масла ці маргарыну, адно яйка, адна шклянка кефіру ці сыраквашы, тры шклянкі мукі, сода, соль.

Падрыхтавала Аліна ЯНКОЎСКАЯ.

Сустрэчы

Дзве гадзіны як хвіліна...

Нядаўна ў сярэдняй школе № 35 Магілёва адбылася вельмі ўрачыстая і цікавая падзея — у госці да настаўнікаў і вучняў завітаў вядомы беларускі паэт, перакладчык, грамадскі дзеяч Генадзь Бураўкін. Сустрэча адбылася дзякуючы ініцыятыве суполкі "Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны" і настаўнікаў сярэдняй школы № 35. Да арганізацыі сустрэчы прычынілася і выдавецтва "Беларускі кнігазбор".

На сустрэчы прагучала песенька "Калыханка", якую выканала самая малодшая ўдзельніца канцэрта, вучаніца першага класа Каця Несцяровіч. Амаль усе маленькія жыхары нашай краіны не кладуцца спаць, пакуль не пачуюць "Калыханку" па тэлебачанню. Але мала хто ведае, што яна напісана на словы Генадзя Бураўкіна.

На працягу вечара, нягледзячы на вельмі вялікую колькасць пытанняў і недахоп часу, Генадзь Мікалаевіч адказаў усім. Нават уручыў аўтарам трох самых цікавых пытанняў падарункі — свой новы зборнік вершаў "Паміж зоркай і свечкай" з аўтографам.

Пасля прыйшоў доўгачаканы момант, і ўсе прысутныя пачулі жывое, лірычнае слова паэта. Тут, як гаворыцца, без каментарыяў: трэба было яго чуць! Дзве гадзіны праляцелі непрыкметна, як адна хвіліна. Развіталіся, безумоўна, са спадзяваннямі на новую сустрэчу. Вельмі шмат цёплых слоў ад імя настаўнікаў і вучняў школы сказала ў адрас паэта кіраўнік метадычнага аб'яднання, настаўніца з трыццацігадовым стажам Галіна Міхайлаўна Шчэрба. Яна ўручыла Генадзю Мікалаевічу кветкі і сувенір на памяць аб сустрэчы. Зала праводзілася паэта стоячы, пад гучныя апладысменты... Можна смела сказаць: вечар высокай паэзіі ўдаўся.

Яўген ЗАДЗІРАН,
кіраўнік суполкі ГА "ТБМ імя Ф.Скарыны" сярэдняй школы № 35 Магілёва.

Вечар духоўных узаемін

Нядаўна ў гасцях у педагогаў і вучняў 10-12 агульнаадукацыйных класаў політэхнічнай сярэдняй школы № 19 Барысава пабывалі члены Барысаўскага аддзялення Беларускага літсаюза "Полацкая галіна" паэты Аляксандр Ляўша і Вадзім Барысаў.

На сустрэчы прагучалі вершы таленавітых землякоў, якія выклікалі шчыры водгук у юнакоў і дзяўчат. Яна задавалі многа пытанняў, на якія ахвотна адказвалі госці. Паступова вечар, што задумваўся, хутчэй, як маналогі аб творчасці, перарос у філасофскую гутарку аб прызначэнні чалавека, яго пачуццях, духоўнасці і маральнасці, выбары жыццёвага шляху.

Паўтары гадзіны ў невялікай зале панаваў такі ўзвышаны настрой, што я не пазнавала нашых дзяцей. Яны так захапіліся! Зразумела, падобныя сустрэчы нам проста неабходны, — падзялілася ўражаннямі арганізатар вечара загадчыца бібліятэкі школы № 19 Таццяна Іванаўна Рыбакова.

Алена РАМАНАВА.
Барысаў.

Пакінула добрую памяць

Прайшло 40 дзён, як пайшла з жыцця добрая жанчына, Педагог па адукацыі, Педагог ад Бога, Педагог ад жыцця. Не стала Людмілы Іванаўны Апімах і на кафедры паліталогіі і права БДПУ імя М.Танка, няхай і на пэўны час, прапаў смех, гумар, сатыра — пайшоў час асэнсоўвання жыцця як галоўнай каштоўнасці чалавека...

Л.І.Апімах нарадзілася 22 красавіка 1947 года ў вёсцы Бабічы Чачэрскага раёна Гомельскай вобласці ў сям'і настаўнікаў. З 1966 па 1969 г. яна працавала настаўніцай пачатковых класаў Бабіцкай васьмігадовай школы, а ў 1969 — 1973 гг. — выхавальніцай садка № 201 Мінска.

Пасля заканчэння ў 1973 годзе Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя Максіма Горкага яна 28 гадоў працавала ў родным інстытуце, які пазней стаў універсітэтам, лабарантам, старшым лабарантам, вядучым лабарантам. За гэты час Людміла Іванаўна праявіла сябе добрасумленнай, высокапрафесіянальнай, нястомнай працаўніцай, якая выдатна ведала і выдатна выконвала сваю справу. Яна была вельмі прыгожая, добрая, чулая і мілая жанчына. Да думкі Л.І.Апімах прыслухоўваліся і студэнты, і выкладчыкі кафедры. Яе не проста паважалі, яе любілі. Людміла Іванаўна была таленавітай ва ўсім і ў той жа час вельмі сціплай. У любую справу яна ўкладвала часцінку сваёй душы. Л.І.Апімах была добрай дачкой, сястрой, жонкай, маці.

Памяць аб Людміле Іванаўне Апімах назаўсёды застанецца ў нашых сэрцах.

Ларыса ЗЯНЯЕВА,
былая калега Л.І.Апімах.

НА ЗДЫМКУ: Людміла Іванаўна Апімах з унукам.

Праграма тэлеперадач

СЕРАДА, 18 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.25 Навіны. 8.00 "Самазванцы".
9.15 "Тайны свет Алекс Мак".
9.40 Мультыклуб.
10.10 25-ы кадр.
10.30 Сутнасць.
11.10 "Усе мае дзеці".
12.00 "Адысея каманды Кухто". Тэлегульня.
12.30 Крымінальнае дасье.
13.10 "Гісторыя аднаго кахання". Маст. фільм.
14.40 "Скарбы сусветнай культуры" (Германія).
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі".
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5x5".
17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 "І іншыя афіцыйныя асобы".
18.35 Зона Ікс.
18.45 "Сапраўдны мужчына". Маст. фільм. 3-я і 4-я серыі.
20.40 Калыханка. 21.00 Панарама.
22.00 "Самазванцы".
22.55 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.15 Навіны.
8.15, 15.55 "Паветраныя замкі".
9.15 Фільм "Старыя знаёмыя".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.40 Гісторыя аднаго шэдэўра.
14.20 Покліч джунгляў.
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
17.25 Чалавек і закон.
18.10 "Што? Дзе? Калі?". Апошняя гульня. 19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Баявік "Прыватны дэтэктыў Варшаўскі".
22.40 "Рускі экстрым".
0.00 Трылер "Арышт Эйхмана".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 Фільм "Любіць па-руску-3".
10.30 "Санта-Барбара".
16.20 Футбол. Чэмпіянат РФ "Спартак" (Масква) — "Тарпеда-ЗІЛ" (Масква).
18.00 "Камісар Рэкс".
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Баявік "Пагоня за смерцю".
21.45 "Фіціль".
22.30 Мясцовы час.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 Дзяжурная часць.
23.00 Фільм "Нумар "люкс" для генерала з дзяўчынкай".
1.00 Рускае лата.

КУЛЬТУРА

9.05 Р. Штраус. Канцэрт для валторны з аркестрам.
9.20 "Лёшкін луг". Дак. фільм. 2-я серыя.
10.15, 16.15 "Шэрлак Холмс і сабака Баскервіляў". Мультфільм.
11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Максім Максімыч". "Тамань". Маст. фільм.
13.00 Галіна Гарчакова і Дзяржаўны акадэмічны камерны аркестр Расіі пад кіраўніцтвам Канстанціна Арбеляна.
13.45 Разам з Фафалем.
14.00 Тэлеэнцыклапедыя.
14.15 Мультфільмы.
15.00 Навіны.
15.10 "Востраў-матылёк".
15.35 Усе суры Карана.
15.45 Кансіліум.
17.40 "Расійскі кур'ер".
18.05 Штрыхі да партрэта мастака.
18.30 Магія кіно.
18.45 Тайны партрэтнага фае.
19.10 Вячэрняя казка.
19.20 "Вясёлая карусель". Мультфільм. 19.50 "Успаміны пра Паўлаўск". Дак. фільм.
20.20 Пасля навін...
20.40 Форма.
21.05 Фільм "Летняя казка".

НТБ

15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
15.30 "Элен і рабяты".
16.10 "Страсць".
17.05 "О, шчасліўчык!".
18.30 Герой дня.
18.45 Крымінал.
19.05 "Дасье дэтэктыва Дуброўскага".
20.15 "Раслiннае жыццё".
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Баварыя" (Германія) — "Манчэстэр Юнайтэд" (Англія). 1/4 фіналу. Адказны матч. 23.50 Сёння апоўначы.
0.15 Дзённік Лігі чэмпіёнаў па футболу.

СТБ

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультсерыял.
7.00 "Сімпсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбека". 1-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Няшчасны выпадак".
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падкіднога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультсерыял.
17.00 "Дарма і Грэг".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 "Раузан". Тэленавела.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Мэш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падкіднога".
22.05 Трылер "Рэбека". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

ЧАЦВЕР, 19 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.40 Навіны. 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.00 "Самазванцы".
9.10 "Тайны свет Алекс Мак".
9.35 КВЗ. 1/8 фіналу Еўралігі.
11.10 "Усе мае дзеці".
12.00 Вялікае снеданне.
12.30 "Сад мары". Перадача для дачнікаў. 13.10 С. Рабава, А. Міхайлаў, Р. Нахапетаў у дэтэктыве "Замах на ГОЭЛРО". 1-я серыя.
14.30 "Дапамажы сабе сам". Дыхальны трэнажор Фралова.
14.40 Дак. серыял "Скарбы сусветнай культуры". (Германія).
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі". Мультсерыял.
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5x5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў. 17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
18.45 Зона Ікс.
18.55 Р. Хауэр у прыгодніцкім фільме "Выбух". 20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
22.00 "Эксгумацыя нянавісці". Курапаты: пункт погляду.
22.40 "Самазванцы".
22.55 Відзьма-нявідзьма.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.45 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 "Хто хоча стаць мільянерам?".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.45 Гісторыя аднаго шэдэўра.
14.20 Праграма "100%".
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто". 17.55 "Працэс".
18.40 "Парыжскі антыквар".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Меладрама "Раман у рускім стылі". 22.35 "Джаз".
0.00 Дэтэктыў "Ледзі знікае".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 Баявік "Пагоня за смерцю".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Блуканне па пакутах".
18.00 "Камісар Рэкс".
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Фільм "Ашыйнікі для ваўкоў" з цыкла "Марш Турэцкага".
21.25 "Адчыніце, міліцыя!". Дак. серыял. 22.30 Мясцовы час.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 Дзяжурная часць.
23.00 Архіўныя тайны. "Як Сталін масціў дарогу ў храм".
23.30 Вострасюжэтны фільм "Змяіная крыніца".
1.15 Гарачая дзесятка.
2.05 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Пазнаёмцеся з Джонам Доу". Маст. фільм.
9.40 "Лёшкін луг". Дак. фільм. 3-я серыя.
10.35 "Шэрлак Холмс і пунсовы пакой". Мультфільм.
11.30 Навіны культуры.
11.40 "Агнявы Вы чалавек...".
12.45 Канцэрт Акадэмічнага аркестра рускіх народных інструментаў.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Жывое дрэва рамёстваў.
13.55 Тэлеэнцыклапедыя.
14.10 "Ноч перад Калядамі".
15.00 Навіны.
15.10 "Востраў-матылёк".
15.50 "Шэрлак Холмс і пунсовы пакой". 16.40 "Тупейны мастак".
17.30 Навіны культуры.
17.40 Шляхі гасподні...
18.05 Улада факта.
18.15 "Час музыкі".
18.45 "Восеньскія партрэты".
19.10 Вячэрняя казка.
19.15 "Хвастунішка-Пэтрыке". Мультфільм.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Камо грядеши". Дак. фільм.
20.20 Пасля навін...
20.40 Джазафрэнія.
21.05 Фільм "Зімовая казка".
23.00 Навіны культуры.

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.20 Крымінал.
5.35, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 У друк.
6.50 Тушыце святло.
7.50 Гадзіна быка.
7.55 "Дасье дэтэктыва Дуброўскага".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.20 "Дасье дэтэктыва Дуброўскага".
10.35 "Асяроддзе".
11.30 Камедыя "Сільва".
13.30 Стары тэлевізар.
14.40 У запас.
15.30 "Элен і рабяты".
16.10 "Страсць".
17.05 "О, шчасліўчык!".
18.30 Герой дня.
18.45 Крымінал.
19.05 "Дасье дэтэктыва Дуброўскага".
20.15 "Жаночы погляд".
21.50 Тушыце святло.
22.00 Незалежнае расследаванне.
23.15 Сёння апоўначы.
23.45 Гадзіна быка.
23.50 "Антрапалогія".
0.45 "За мяжой магчымага".

СТБ

6.00 "Ікс-мен".
6.30 "Шкадлівы сабака".
7.00 "Сімпсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбека". 2-я серыя.
10.35 "Экстрэмальныя гульні".
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Камедыя "Качыны суп".
12.35 "Клуб "Белы папугай".
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ. 14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падкіднога".
16.00 "Ікс-мен".
16.30 "Шкадлівы сабака".
17.00 "Дарма і Грэг".
17.30 Навіны СТБ.
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 "Раузан". Тэленавела.
19.00 "Экзотыка".
19.15 Музыка на СТБ.
19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Мэш".
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ. 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падкіднога".
22.05 Баявік "Аперацыя "Залаты фенікс".
0.10 Навіны СНД.
0.25 Камедыя "Качыны суп".

Калектыў Рэспубліканскай дзяржаўнай інспекцыі сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокае спачуванне вядучаму інспектару Дзяржінспекцыі Я.У.Хамякову з прычыны напаткаўшага яго вялікага гора — смерці МАЦІ.

Выконваючы абавязкі галоўнага рэдактара Пётр ЮДО

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 00 13, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ, адукацыйных інавацый - 36-43-62, праблем выхавання, навукі - 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі - 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў - 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем - 36-44-25; культуры - 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Вольга ДУБОВІК.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №2087
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 16.4.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 пасобнікаў.